

A parfüm megjelenése a szépségiparban

Perfume presences in the beauty industry

Hanyecz Réka, SE GYTK V. hallgató

Semmelweis Egyetem Népegészségtani Intézet

hanyir88@gmail.com

Initially submitted May 10, 2013; accepted for publication July 15, 2013

Abstract:

Perfume is a special art, a creature of civilisation. The history of perfume is as old as the human being exists, as speaking about paradise; you imagine a luxuriant garden, full of scenting flowers. But nobody knows exactly when the perfume culture originated. One of the oldest uses of perfumes comes from the burning of incense and aromatic herbs. History would have it that perfume, whose very name comes from the Latin pro fumum, "through smoke", was originally reserved for the gods. In first instance perfumes were being used to conciliate the gods, fragrances used to have only a divine value. The olfactory delight is provoked by the evaporation of molecules: transient ones different fruits oils (grapefruit, limes), or ambers, civets, woods – at its base.

The Egyptians were the first to incorporate perfume into their culture followed by the ancient Chinese, Hindus, Israelites, Carthaginians, Arabs, Greeks, and Romans. The earliest use of perfume bottles is Egyptian and dates to around 1000 BC.

One of the largest discoveries originates from the 10th century, when the still was invented, as a consequence. The knowledge of the perfume production could develop the competence of alchemists and the use of the distillation process, introduced by the Arabs. The burning of scenting material plays an important role in religions, such as in Catholic services. As a consequence of the discovery of America in the 15th century, Venice lost its prominent position. The Portuguese and Spaniards extended their trade. In the 16th century the Dutchman played an important role in this area.

In the 17th century perfume became a tremendous success. People were so obsessed by perfume that hygiene was out of the question. Louis XIV took the opportunity of taking a monopoly position in the field of perfume, which was at the expense of the pharmacists, the distiller, the alchemists and the chemists. In the 17th Century the ingredients for perfume were extended with jasmine, bulbous plants and roses. Also the bottles varied more and more. The real revolution came in the 18th century. In the 19th century the perfume industry experiences fundamental changes. At the end of the 19th century nearly 2 000 people were working in the French perfume industry, and with 1/3 of the export profit was made. Hygiene had become a symbol of soul purity as the 19th century arrived. Modern chemistry and advanced technology made it possible to create new extraction techniques. The evolution of the senses would, as a consequence of the development of the modern chemistry, determine the perfume landscape, and remain to do so till today.

Keywords: perfume, aromatics, distillation, hygiene, perfume industry, chemistry

Kulcsszavak: parfüm, aromák, desztillálás, higiénia, parfüm ipar, kémia

1. Bevezetés

„Azt kérdezik, miért tettem. Pedig nyilvánvaló. A parfümkészítéshez szükség van az illat forrására. Csak akkor lesz a miénk, ha elveszjük, és a megfelelő módon tartósítjuk. A hétköznapi parfümökhöz is leszedik az illatos virágot. A virágnak meg kell halnia ehhez. Nem pazarolhatjuk el egyetlen cseppjét, illatmorzsáját sem. Gondosan, nagyon alaposan kell eljárni. Ezeknek az egyszerű embereknek elég a rózsza, az ibolya vagy a jázmin illata. Megelégszenek ennyivel. Hogyan is érthetnék meg, hogy nekem a tökéletes illat kellett, ami mindenkit rabul ejt?! Azért tettem, mert szükségem volt rájuk. A tökéletes illathoz, ahhoz a parfümhez kellett, amivel meghódíthatok bárkit. Mindenkit! Az egész világot! Mert tökéletes és egyedi, és csak az enyém. Csak az enyém! Öltözz szép ruhába, legyen frissen porozva a parókád, és használj olyan illatot, amiből mindenki rögvést tudja, mennyire fontos, igazi személy vagy. Azonnal a földig hajolnak előtted. Ó, igen! Amikor a tükörben megláttam, hogy én is úgy nézek ki, mint ők, mintha közülük való volnék, akkor tudtam, hogy igazam van. A megfelelő illattal az lehetek, aki csak lenni akarok.”¹

Vajon mitől olyan izgalmas, bódító, titokzatos egy parfüm? Vajon miért hatnak egyes illatok különös erővel? Vajon mi készítet arra, hogy újra és újra megvásároljunk egy parfümöt?² A szaglás meglehetősen bonyolult mechanizmusát csak mostanában, a modern orvostudomány fejlődésének köszönhetően kezdjük igazán megismerni. Vajon hogy néz ki a szaglószervünk, milyen is a pontos anatómiai felépítése, hogyan működik a szaglás, hogyan jönnek létre a szaglási érzetek? A szagok meglehetősen befolyásolják viselkedésünket, emellett testi működéseinket is. „Az illatok erősebben hatnak a szív húrjaira, mint a hangok, vagy a képek” (Kipling). Illatunk a lelkünk tükre.

A parfüm története több mint 2000 évre nyúlik vissza. A hosszú időszak alatt több száz összetevőt fedeztek fel. Gyümölcsök, virágok, mohák, kérgek, állati nedvek tucatjai keverednek egymással utánozhatatlan harmóniát alkotva.³ Kutatásaim során megpróbáltam elmélyedni a parfüm történetében, a botanikában, a zoológiában, a pszichológiában, a szaglás élettani mechanizmusában és magának a parfümnek a szépségiparban betöltött szerepében.

2. A parfüm története

2.1. A parfüm és az őskor

Nagy bizonyossággal állítható, hogy a parfüm egyidős az emberiséggel. Már az ősember is felfedezte az illatok kellemes hatását. Az ősember hamar rájött, hogy bizonyos fák égő gyantája megízesíti ételeit, kellemesen csiklandozza az orrát és ezután már tudatosan kezdte használni az illatos anyagokat. Mondhatjuk, hogy ekkor vette kezdetét a parfüm története. Az Istenek tiszteletére a régi vallások képviselői fűszeres, illatos anyagokat égettek. Hittek abban, hogy az imákat felerősítik az ég felé gomolygó illatos füstök, ezáltal csillapítják az istenek haragját, és magasztalják a hatalmukat. A parfüm szent volt, majd később igazi ékességgé

¹Idézet: Patrik Süskind: A Parfüm-Egy gyilkos története,
<http://www.olvassbele.hu/index.php/koenyvismertek/122-patrick-sueskind-a-parfuem-egy-gyilkos-toertenete>,
Letöltés időpontja: 2011.11.21.

² Parfüm '97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, Előszó

³ Idézet: Parfüm '97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, Előszó

vált. Az intenzív, erőteljes illatok védelmet nyújtottak a különböző fertőzések ellen, gyógyító erőt tulajdonítottak neki. Ám hamarosan a testi tökély, a szépítkezés, a csábítás legfőbb eszközeként alkalmazták. Az illatszereket valaha templomok mélyén alkották meg, ahol feliratok őrizték a tudós formulákat. Később patikusok foglalták írásba a recepteket.⁴ Ha a parfümök történetének eredetét szeretnénk feltárni, akkor 5000 évnél is régebbre kell ásni, de sajnos tárgyi leletek hiányában csak feltételezésekre tudunk hagyatkozni.

2.2. A parfüm és az ókor

Hérodotosz görög történetíró feljegyzéseinek (i.e. 484-424) köszönhetően a kis-ázsiai népek és az egyiptomiak illatszereiről, alapanyagairól, előállításáról kellően megbízható információval rendelkezünk. Az egyiptomiak több mint 5000 éve illatszereket égettek a Napisten (Ré) tiszteletére. Az elhunyt fáraókat mumifikálták, minden múmiát illatszerekkel, és különleges balzsamokkal tartósítottak. Fejlett volt a szépségápolás. Olajokból bedörzsölésre alkalmas illatszereket készítettek, a nők szemöldöküket korommal, vagy más festékkel, alsó szemhéjukat zöld színű malachittal festették. Az egyiptomi kozmetika rendkívül fejlett volt, erről tanúskodnak a múmiák mellett talált szépségápolási használati tárgyak és a gondosan megmunkált, ékes illatszer tartók. A leghíresebb parfümkészítő műhelyek Alexandriában működtek a Ptolemaioszok uralkodása idején, amelyekbe Arábiából, Perzsiából, Kínából és Indiából szállították az illatos alapanyagot. Az egyiptomi nemesek és az uralkodó családok bőségesen használták a kenőcsöket és a balzsamokat. Ánizsból (*Pimpinella anisum*), fahéjból (*Cinnamomum aromaticum*), borsmentából (*Mentha piperita*), rozmaringból (*Rosmarinus officinalis*), ciprusból (*Cupressaceae* család tagjai) és citromból (*Citrus medica*) keverték illatszereiket. Az ókori Görögország jelentős elméleti és filozófiai ismeretekkel gyarapította a kémia tudományát. A görögök szépségápolási kultúrája az egyiptomihoz hasonlóan szintén igen fejlett volt. Amikor Athén a virágkorát élte, akkor indult el az illatszerek első mértéktelen divathulláma.⁵ Görögországban egyiptomi hatásra elterjedtek e különböző kozmetikumok (fűszerek, gyanták, balzsamok), a görögök újításként ezekhez különböző virágolajokat keverték. Ez tekinthető az első történelmi fordulatnak a parfümkészítés technikájában. A maceráció⁶ műveletét rózsa (*Rosaceae* család tagjai), lilium (*Liliaceae* család tagjai) és ibolyaesszencia (*Viola odorata*) kivonására használták. A fényűző lakomák pompáját emelte a parfümök kő, vagy fémvázából történő párologtatása, melynek köszönhetően a lakoma illatfelhőben úszott. Görögországban a parfümkészítés elsősorban az orvostudomány része volt. Hippokratész illatos fürdőkkel, masszázssal, valamint aromás anyaggal kezelt bizonyos betegségeket, valószínűleg ebből alakult ki a mai aromaterápia tudománya, valamint a gyógyításra használt növényi kivonatok felhasználása. Az egyiptomiak rabszolgákat képeztek ki (zsidó nép) az illatszerek kifinomult elkészítésére. A zsidó nép számára az „illatok illata” a tömjén (lat. *Olibanum*) volt. Az i. e. VII. században Babilon, Ninive és Karthágó volt az illatszerkészítés fő központja. Jövedelmező üzletté fejlődött az illatos arab gyanta, a kínai kámfor (*Cinnamomum champhora*) és az indiai fahéj kereskedelme. Indiában a parfümhasználat szigorúan vallási célokat szolgált, majd lassacskán elterjedt a parfümök világi felhasználása is. Az indiai nép a nehéz illatokat részesítette

⁴Idézet: 100 legendás parfüm, Aréna Kiadó, Budapest, 2006, p6

⁵ Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p.28

⁶ Szobahőmérsékleten végzett szakaszos kivonási módszer. Több órai, napi állás, áztatás után különítik el a kivonatot a növényi résztől. A kivonó folyadék mennyisége rendszerint 5-10-szerese a drognak. Forrás: http://www.hazipatika.com/topics/gyogynovenytar/cyclopaedia/Maceracio_hideg_vizes_kivonas_aztatas?lexid=20, Letöltés időpontja: 2011.11.21.

előnyben. Parfümös fürdőket, kemencéket és füstölőket használtak, amelyek erőteljesen árasztották a nehéz illatokat. A nők akár hosszú órákat is eltöltöttek az illatos fürdővizekben, majd alaposan bekenték magukat különböző olajokkal, például rózsaoilajjal. Kínában Fu- Hszi (i.e. 2852-2737) császár könyve szabályozta a parfümök használatát. A szabályok szerint, a finomabb hölgyek használták a jázmin (*Jasminum polyanthum*), a lilaakác (*Wisteria sinensis*) és az ibolya kivonatát. A rómaiak elsősorban a görögök parfümkészítési eljárásait tökéletesítették. Alkalmazták a maceráció és a sajtolás műveletét is. Róma hanyatlása idején érte el csúcspontját a parfümök iránti érdeklődés, rajongás: még a házak küszöbét is szagos vízzel mosták. Az arabok és a Közép-Kelet népei, mesterei voltak a különböző fűszereknek. A parfümök is hasonló becsben tartották, úgy kezelték azokat, akár a drágaköveket. Ők találták fel a desztillációt, ezzel jelentősen hozzájárultak az illatszerkészítés fejlődéséhez. Napjainkban is kizárólagosan az alkoholt használják a parfümök hígítására. Ebben az időszakban jelent meg a retorta és a lombik, amelyek lehetővé tették az alkohol felhasználását.

2.3. A parfüm és a középkor

A középkorban is hódított a parfüm. Európában divatba jöttek az illatos kiegészítők: prémgallérok, rózsaszirmokkal töltött párnák, illatlabdacskók. A nagy pestisjárvány idején védekezés céljából az emberek rozmaringos fürdőt vettek. Ebben a korszakban is gyógyító és fertőtlenítő hatást tulajdonítottak az illatszereknek. V. Károly levendulát (*Lavandula officinalis*), zsályát (*Salvia officinalis*) ültetett a kertjeiben, hogy abból illatos vizet desztilláljanak. A kereskedelem felvirágzása és a francia királyi udvar kulturális központtá válása új lendületet adott a helyben készülő parfümök gyártásának és terjedésének. A híres „magyar víz” 1370 körül született. Alapja a narancsvirág (*Citrus aurantium*), rózsza, menta, mézfű (*Melissa officinalis*), citrom és rozmaring volt. Ez a „víz” századokon át uralta az illatszerpiacot.

A parfümök Európája: A spanyolok bőrcserzésre használták az illatanyagokat. Rózsavízzel, szantálfával (*Santalum album*), levendulával, fahéjjal, pézsmával, ámbrával itatták át a bőrt. Firenzei bankárok, velencei, genovai hajósok hatalmas vagyonokat halmoztak fel olyan illatszerek forgalmazásával, mint az ámbra, az aloé (*Aloe succotrina*), a kámfor, a pézsma, a szantálfa, vagy a tömjén. A parfümhasználat elterjedése elősegítette a higiénia fejlődését is. Nagy felfedezés volt a „frangipán parfüm”, amely keserű mandulából (*Prunus amygdala var. Amara*) készült. Angliában divatba jött a „stillroom” (desztilláló laboratórium), ahol az úri hölgyek maguk készítették el a saját virágesszenciáikat.

2.4. A parfüm és a XVII-XIX. század

A XVII. században jelentős volt a higiénia hiánya. Ennek köszönhetően a hangsúlyos illatok éltek virágkorukat. A légies parfümök használata nem bizonyult kedvezőnek, mivel a tisztálkodás annyiból állt, hogy púdereztek, parfümözték magukat, bőrüket szagos vízzel dörzsölték be. Leheletüket ámbrával, vagy szegfűszeggel (*Syzygium aromaticum*) illatosították. A XVIII. században Marie Antoinette divatba hozta a virágos, könnyű parfümököt. Az átható illatok helyébe finomabb parfümök léptek. Megjelentek a híres illatszergyártók, például a Jean-Louis Fargeon (ma már nem létezik), és a Pierre-Francois Lubin vagy a Jean-Francois Houbigant, akiknek a pályája napjainkig töretlen. Megszületett a világ parfümgyártásának egyik leghíresebb mesterműve: Az „Eau de Cologne”, vagyis a kölnivíz. A XIX. században a férfi és a női parfümök egyértelműen megkülönböztethetővé

váltak. A romantika korában a könnyű, lágy, visszafogott és illedelmes illatok uralkodtak. Divatba jöttek az opálos üvegcsék, a parfümös vízzel szagosított finom keszkenők. Pierre Francois Pascal Guerlain 1904-ben megalkotta a Violette de Madame (az úrhölgy fátýolkendője????? Miért fátýolkendő? A violette fordítása=ibolya!), illetve a Mouchoir de Monsieur (az úriember zsebkendője) elnevezésű parfümét. A század végén forradalmi változás következett be a parfüm történelmében. A szintetikus kémia tudománya jelentős fejlődést mutatott, ennek köszönhetően megjelentek a modern technikai vívmányok. Szerencsére Pierre Francois Pascal Guerlain fogékony közönség volt az újításokra. Ezzel minden szerencsésen együtt állt ahhoz, hogy megkezdődhessen az alkotások egy teljesen új korszaka. Belépünk a modern technikai vívmányok korszakába.

2.5. A parfüm és a modern kor

Az 1830-as évektől két fontos újdonság jelent meg. Nagy áttörést jelentett a szintetikus illatok megjelenése és a természetes alapanyagok alkoholos oldószerrel történő kivonása. Megjelent a kumarin, amely lehetővé tette, hogy Jean-Francois Houbigant megalkossa Fougère Royal-ját, amelynek alapanyagai: az érzéki ámbra, a galagonya illatú ánizsaldehid, a kinolin származékok, az ionok, a szintetikus pézsmá, a friss virág, a gyümölcsjegyek és az aldehidek. Ezeknek köszönhetjük a felülmúlhatatlan példaképet, a Chanel: No.5-jét. Ezután a világhírű francia illatszergyártás történelmének óriásai mellé felsorakoztak a nagy divatházak, ez a jelenség az 1920-as évek óta tart. Az előfutár Paul Poiret volt, de elsősorban Coco Chanel volt az, aki a parfümgyártást ebbe az irányba fordította.⁷

1. ábra: Desztilláló berendezés, forrás: <http://www.lajkmagazin.hu>

3. A parfüm kémiája

A hozzá nem értő, laikus emberek hajlamosak minden illatosítót és valamennyi kölnvizet parfümnek nevezni. Azonban az oldószerben (alkohol) történő hígítás mértéke szerint több csoportra oszthatjuk az illatszereket. A csoportok szigorú százalékos keretek között mozognak. A parfümök akár több száz összetevőből is állhatnak. A választék nagyon nagy, mivel meg kell különböztetnünk természetes, félszintetikus, szintetikus illatszereket és szagokat.⁸

3.1. A természetes illatok

A XIX. század végéig az illatszereket csaknem kizárólag növényi illóolajokból keverték ki. Az illóolajok kinyerése lehet egyszerű, de általában egy hosszadalmas folyamat, melynek

⁷ 100 legendás parfüm, Aréna Kiadó, Budapest, 2006, p6, p8, p9, p10, p11

⁸ Parfüm '97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p.46

eredménye elenyésző mennyiségű kivonat. Amikor az illatszerekről beszélünk, akkor leggyakrabban a virágillat jut eszünkbe. Ez egyáltalán nem meglepő, mivel a növények számos része termelhet illatanyagot. Az illóolajokat kivonhatjuk a növény szirmaiból, bimbóiból, leveleiből, száraiból, fás részeiből, gyümölcseiből, magvaiból, kérgéből, gyantából és gyökértörzséből is. Könnyen találunk példát arra, hogy az egész növény illatos. A leggyakoribbak viszont azok az esetek, amikor egy-egy növénynek különböző szerveiből más-más illatanyag nyerhető ki, vagy pedig az, amikor a növény csak egy szerve szolgáltat esszenciát. Vegyük például a keserű narancsfát, amelynek virágából kivonható a neroli,⁹ egy másik eljárással viszont a narancsvirág olaj. A legtöbb illatanyagot általában azok a növények szolgáltatják, amelyeknek a legvastagabbak a szirmai.¹⁰ A világon rengeteg olyan élő növény létezik, amely az illatszergyártás szempontjából nélkülözhetetlen. Ezért fontos megismerkednünk a botanika és a zoológia kis részletével. Előbb azonban essen pár szó az illóolajokról és azok előállításáról.

3.1.1. Az illóolajok a növényvilágban

Az illóolajok a növényvilágban általánosan elterjedtek. Az illóolajoknak köszönhetjük a rózsa, a gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), a narancs, az ibolya jellegzetes, kellemes illatát. Az alacsonyabb rendű növényekben (például a mohában) is találhatunk elszórtan illóolajokat. Elmondhatjuk, hogy vannak úgynevezett illóolajos családok, mely családok képviselőiben tetemes mennyiségben található illóolaj. Ilyenek például az ajakosok (*Labiatae*), a rutafélék (*Rutaceae*), a fészkesek (*Compositae*), a liliomfélék (*Liliaceae*), a rózsafélék (*Rosaceae*). Az illóolajokat mono és szeszkviterpének alkotják. Egyaránt vannak köztük alifás és alicikus vegyületek. A modern világban egyre finomabb és érzékenyebb vizsgálati módszereket fedeznek fel, amelyek segítségével egyre több növénycsaládban és fajban sikerült illóolajokat kimutatni. Érdekesség, hogy vannak olyan növények is, amelyeknek illóolaja gyantával keveredik, a gyanta feloldódik benne és folyékony balzsam jön létre. A balzsam, mely szintén rendkívül illatos (egyiptomiak is használták már mumifikálásra) kitűnő alapillata lehet egy parfümnek. Balzsamot leginkább trópusi növényekben lehet találni. Az illóolaj a növények speciális, sajátos kiválasztó szöveteiben halmozódik fel. A citrusfélék termésfalában oldás révén keletkező hatalmas járatokban válik ki. Az ajakosok családjában a családra jellemző többsejtű nyélből és többsejtű fejből álló mirigyszőrűkben választódik ki például a levendula illóolaja. A legtöbb illóolajos növény virágzás előtt éri el illóolaj-maximumát. A növényekből az illóolajat különböző módszerekkel állíthatják elő. Ezek a folyamatok megjelennek a parfüm előállítása során is.

3.1.2. Az illóolajok előállításának lehetséges folyamatai

A leggyakrabban használt előállítási módszer a desztilláció. Desztilláláskor a növényi részeket gőzfejlesztő üstbe helyezik, vízzel leöntik, vagy gőzt vezetnek át rajtuk és az üstöt lezárják. A vizet felforralják. A fejlődő vízgőz az illóolajat magával ragadja. A vízgőz a hűtőn áthaladva kondenzálódik az illóolajjal együtt. Ezt követően az illóolajat mechanikai úton elválasztják, vagy szerves oldószerrel víztelenítik és - ha szükséges - még tovább tisztítják.¹¹

⁹ A neroli: *A Citrus aurantium* L. subsp. *aurantium* L. (*C. aurantium* L. subsp. *amara* Engl.) friss virágaiból vízgőzdesztillációval előállított illóolaj. http://www.ogyi.hu/dynamic/Gyk_1_2/Neroli%20aetheroleum.pdf. Letöltés időpontja: 2011.11.23.

¹⁰ Nigel Groom (2004): *Parfümök*, Glória Kiadó, p13

¹¹ Idézet: Verzárné Dr. Petri Gizella (1982): *Farmakognózia*, Medicina Kiadó, Budapest, 1982, p212, p213, p214, p215

Részlegesen, vagy egyáltalán nem elegyedő folyadékok esetén az elegy forráspontja mindkét komponens egyedi forráspontjánál alacsonyabb, mivel az ilyen elegy akkor forr, amikor nyomásuk összege eléri a légköri nyomást. Másképp fogalmazva, az ilyen rendszer gőznyomása alacsonyabb hőmérsékleten éri el a külső nyomást, tehát forráspontja alacsonyabb, mint a komponenseké külön-külön. Mivel a vízgőz desztillációnál az egyik legfontosabb elegyalkotó a víz, a desztilláció általában 100 Celsius foknál alacsonyabb hőmérsékleten végezhető, így segítségével lehetőség nyílik a hőre érzékeny, vízzel nem elegyedő szerves anyagoknak a reakcióelegytől való kíméletes eltávolítására.¹² A legtöbb illóolaj az első desztilláció után szennyezett marad, ilyenkor a felhasználás előtt újbóli desztillációra van szükség. Az illóolajok minőségét lényegesen javítani tudjuk az elő- és az utópárlatok leválasztásával. Ez, az úgynevezett finomító desztillálás, vízgőz nélkül, vákuumban frakcionálással is elvégezhető. Bár a desztilláció a leggazdaságosabb folyamat, meg kell említenünk az eljárás hátrányait is. Első hátránya, hogy az illóolajok lepárlása olyan hőmérsékletnél történik, melynél az illóolajok sok esetben előnytelen változásokon mennek át. Például az illóolajok fontos alkotórészei az észterek, magas hőmérsékleten, víz jelenlétében részben hidrolízist szenvedhetnek, elszappanosodhatnak, és ez a folyamat az illat rovására megy végbe. Másik gyakori eset még az, hogy az illóolaj egy része oldódik a kondenzált vízben.¹³

Illóolajok előállítására használhatjuk még a kivonás és a sajtolás műveletét. A kivonásos módszer lényege, hogy az adott növényi részekből az illóolajat valamilyen oldószerrel (olaj, zsír, vagy szerves illékony oldószer) kivonják. A sajtolást (hidegen) csak a citrusos gyümölcsökkel lehet elvégezni, csak ezek a gyümölcsök rendelkeznek ugyanis olyan héjjal, ami elég olajat tartalmaz ahhoz, hogy érdemes legyen a sajtoláshoz folyamodni. Az eljárás több lépésből áll. Először eltávolítják a citrusfélék héját, kis lyukakat fúrnak bele, ezután mechanikai úton összepréselik. Olyan folyadékot kapnak, amelyet ülepíteni, szűrni kell, amelynek eredményeként a vizes rész elválik az olajos résztől. A citrusfélék esetében csak ezt a módszert alkalmazzák, mert a friss illat a hőkezelést nem élné túl.¹⁴ Az így előállított illóolaj is tartalmazhat más anyagot, szennyeződést. Ebben az esetben használják a dekantálás, vagy az ülepítés módszerét.¹⁵ Az olyan növényrészeknél, melyekben az illóolaj tartalom nagyon alacsony, a desztilláció sem vezet eredményre. Kivételt képez ez alól a narancs, a rózsza és a ylang-ylang virága. A többi virágból általában nem desztillációval nyerik ki az esszenciát. Ez komoly problémát jelent, mivel éppen a virágok tartalmazzák a legértékesebb, a legfinomabb illatanyagokat. A törekvés ősidők óta fennáll annak érdekében, hogy a virágokból könnyedén izolálni lehessen a szükséges illatot. Az illatanyagok kivonására a különböző oldószerekben (általában szerves oldószerek, növényi és állati zsíros olajok és zsírok) való oldhatóságukat használják fel.

A zsíros olajokkal és zsírokkal történő kivonás az esszenciák kinyerésének a legősibb módja.¹⁶ Ezt hívjuk enfleurage technikának. Az enfleurage technikának két típusát különböztetjük meg. A hideg (enfleurage à froid) és meleg (enfleurage à chaud) formát. Ezt a módszert a 19. században Dél-Franciaországban fejlesztették ki. Az eljáráshoz legfőképp

¹² Idézet: http://napiaszonline.hu/tudad_hogy/hogyan_vonjak_ki_a_viragok_illoolaj_tartalmat_7802, Letöltés időpontja: 2011.11.10.

¹³ <http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/szag.html>, Letöltés időpontja: 2011.11.23.

¹⁴ Dr. Csáki Gabriella Kosmetológia előadása, Semmelweis Egyetem, 2011. november 30.

¹⁵ Verzárné Dr. Petri Gizella (1982): Farmakognózia, Medicina Kiadó, Budapest, p214, p215

¹⁶ <http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/szag.html>, Letöltés időpontja: 2011.11.23.

állati eredetű szagtalan zsiradékot, marhafaggyút vagy sertézsírt használnak, azonban egyaránt alkalmas lehet a gondosan préselt, friss olívaolaj is. A hideg módszer három hónapig tart. A procedura során 1-3 naponként friss virágszirmokat, vagy egész virágokat tesznek a megfelelő zsiradékkal bekent üveglemezre, ezáltal a zsiradék folyamatosan telítődik a szirmokban található illatanyagokkal (enfleurage pomade). Ezután a zsiradékkal borított üveglapokat alkohollal átmossák, mellyel eltávolítják a zsírból az addig felhalmozódott növényi illóolajokat. Ezután az alkoholt elpárologtatják, és hátra maradt a tiszta illóolaj. A megmaradt zsiradék sem veszik kárba, ezt szappanfőzésre használják fel. Az ily módon kinyert tiszta virágolaj (essence absolue d'enfleurage) rendkívül drága, literenkénti ára elérheti akár a tízezer, húszezer eurót is. A meleg forma jóval gyorsabb a hideg megoldásnál. Először a virágszirmokat alaposan összekeverik a zsírral, majd felmelegítik 60 Celsius fokra. Több melegítési ciklus követi egymást.

Minden ciklus során az elhasznált szirmok helyére friss szirmokat hintenek. A folyamat ennél az eljárásnál is az olaj alkoholos kivonásával zárul.¹⁷ Az enfleurage eljárás ma már csaknem teljesen kiszorult az előállítási technikák közül, azonban néhány esetben még mindig nélkülözhetetlen. Ma legnagyobb szerepet az illatanyagoknak illékony oldószerrel történő kivonásának tulajdonítanak. A kivonás során enyhe oldószereket használnak (etanol, metanol, hexán, toluol, bután, vagy szén-dioxid). Az oldószert hevítéssel eltávolítják, melynek a végén visszamarad a concrete, vagyis a kivonat. A concrete-hoz ezután alkoholt adnak, majd ismét hevítik az elegyet, a végén pedig lehűtik. Amint a hevítés végbement és eltávozott az alkohol, megmarad a tiszta párlat, az absolute.

Manapság a leggyakrabban alkalmazott eljárás az úgynevezett Soft extraháció. A „softact” eljárás során nyomás alatt, és 400 Celsius fok hőmérséklet mellett dolgoznak. Ezeknek a körülményeknek a célja az, hogy a felhasznált szén-dioxid folyékony állapotba kerüljön. Ez azért jó, mert a szén-dioxid gáz tulajdonságait megőrzi (például jó diffúzióképesség), ezen kívül ebben a folyékony állapotban már magában hordozza az oldószer tulajdonságokat is. A „softact” eljárásnak köszönhetően ma már lehetséges az olyan kivonatok előállítása is, amelyek nem tartalmazznak oldószer maradványokat és nem estek át magas hőmérsékleten való kezelésen, ennek köszönhetően páratlan minőségűek.

A szén-dioxid felhasználása nagyon környezetkímélő és gazdaságos, mert nem szennyez és lehetőség van az újrafelhasználásra is. Teljesen ártalmatlan gáz, ezért a légkörbe újra kibocsátható. Szintén egy vadonatúj eljárás a Nature Print. Azon alapul, hogy az illat forrásának közelébe elhelyeznek egy szűrőbetétet. A szűrőbetét folyamatosan magába szívja, csapdába ejti a növény által kibocsátott illatmolekulákat. Folyamatosan szükség van a minták gyűjtésére, melyet a végén gázkromatográfia és tömegspektrométer segítségével analizálnak. A Nature Print eljárás arra szolgál, hogy úgymond lehetőség nyíljon arra, hogy az élővilágban jelen lévő páratlan, korlátozott mennyiségű molekulákat képesek legyünk majdnem pontosan lemásolni.¹⁸ A parfümgyártás során nagy mennyiségű előállítás folyik.

Nagy kihívást jelent a minőség megtartása, mely számos bonyodalommal és emellett elképesztő költségekkel jár. Ha a nagy mennyiségű gyártás nem megy a minőség rovására és sikerül az összhangot megtalálni, akkor gyakorlatilag lehetőség nyílik a megfelelő minőségű, nagy mennyiségű, bármilyen illat legyártására. Mint már korábbiakban említettem, az illatszerek származhatnak növényekből, állati szekrérumokból és szintetikus anyagokból is.

¹⁷ Enfleurage technika:

http://napiaszonline.hu/tudtud_hogy/hogyan_vonjak_ki_a_viragok_illoolaj_tartalmat_7802, Letöltés időpontja: 2011.11.10

¹⁸ Dr. Csáki Gabriella Kozmetológia előadása Semmelweis Egyetem, 2011. november 30.

De általánosságban elmondhatjuk, hogy évezredek óta földünk flórája nyújtja a leggazdagabb választékot az illatszerek előállításához. Ezt figyelembe véve, fontosnak tartok megemlíteni néhány igen értékes növényt.

3.1.3. Botanika

A *Lavandula angustifolia* (levendula) az ajakosok családjába tartozó kék virágú évelő növény. A levendulából nyert olajat, a levendulaolajt gyakran használják a parfümgyártásban. Könnyen illanó olaj. A levendula feldolgozása az elvirágzása után történik. A növényeket kötegelik, szárítják, majd ezután vízgőz desztillációnak vetik alá. A levendulaolaj illata friss és a tiszta. Mint nyersanyag még ma is viszonylag olcsónak számít. Nagy arányban termesztik, ezen kívül a desztillációs folyamatnak köszönhetően maga az illóolaj előállítása is költséghatékony folyamat. Ma már tiszta levendulavizet nem gyártanak. De az olaj fontos szerepet játszik a természetes illatkompozíciókban, például a fougére és ciprusillatokban. A levendulaillat egy rejtőzködő, diszkrét, mégis mindenütt jelen lévő illatelem.

A *Citrus aurantium* (keserű narancs) kivételes jelentőséggel bír a parfümgyártás szempontjából. Három különböző alkotóelemet szolgáltat. A virágai a neroliolajat, a gyümölcs héja a keserű narancsolajat, a petitgrain-bigarade-olajat pedig a levelei és az ágai. A keserű narancs örökzöld, bőrszerű levelű, fás növény. A neroliolajat vízgőz desztillációval nyerik ki a narancsfa virágából. A gyümölcshéjból a keserű narancsolajat pedig sajtolással. Igen sokoldalú növény, azonban az illatanyagait nem egy időben szolgáltatja. Jellemzően egy-egy termelői ország csak egyféle olajfajtára specializálódik, ennek érdekében végzik a megfelelő nemesítést. A keserű narancsolajat olyan parfümök készítésénél használják, ahol a cél a pezsgő és friss kompozíció.

A *Rosa damascena* (damaszkuszi rózsza) tüskés szárú, páratlanul szárnyalt levelű, illatos virágú növény. Gyűjtése fárasztó, időigényes feladat, virágait ma is egyenként, kézzel szedik. Fontos tényező a gyűjtés szempontjából az, hogy a virágokat napfelkelte előtt kell gyűjteni. Ugyanis a meleg fokozódásával a virágok egyenes arányossággal veszítik el az illatért felelős éterikus olajukat. Rengeteg parfüm meghatározó alkotóeleme.

A *Jasminum polyanthum* (jázmin) örökzöld, vagy lombhullató illatos virágú cserje. A jázminvirágokat csukott állapotban gyűjtik, mert ilyenkor a legmagasabb az illóolaj tartalma. A levendulához hasonlóan, ha nap (meleg) éri veszít az olajtartalmából. Gyűjtés után a virágokat extrakciós tartályokban helyezik el, majd ezeken a tartályokon keresztül vezetik be az oldószert. Ezután az oldószert ledesztillálják, a végtermék pedig a jázmin „concret”. A hozzáadott alkohol eltávolítása után jön létre a jázmin „absolute”.

A *Santalum album* (szantálfa) Ázsiában honos, igen értékes, illatos fa. A parfümiparban különleges helyet foglal el, egyedülálló tulajdonsággal rendelkezik. A szantálfaolajat, a fa gyökeréből és gesztjéből nyerik ki, mégpedig úgy, hogy magát a fát és a gyökereit porrá őrlik, majd vízgőz desztillációval kinyerik belőle az éteres olajat. A parfümiparban alapillatként használják. Az illat tömény, melegséget, eleganciát és eredetiséget ad a kreációnak. Hízog, selymes, lecsiszolt és fixatív hatású. Akár némi animális árnyalatot is kölcsönözhet a parfümnek.

A *Vetiveria zizanoides* (vetiver) vadon növény trópusi fű. A vetiverolaj erőteljes földszaggal rendelkezik. Az illóolaj a növény gyökereiből származik. Manapság a természetes vetiver illatot nem használják, helyét átvette a szintetikus vetiver-acetát, mely fa jellegű, elegáns illat.¹⁹ A *Convallaria majalis*, vagyis a gyöngyvirág illat Diana hercegnő kedvenc illata volt.

¹⁹ Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p59-p69

Valamikor az illat előállítására a virágokat édes olajjal itatták át. Manapság a kivonás konkrét és absolute formában zajlik.

A *Pogostemon cablin* (pacsuli) valamennyi növényi illatanyag közül a legáthatóbb. A növény leveleit gyűjtés után szárítják és erjesztik, majd lepárolják. Az illóolaj rendkívül fűszeres, ezen kívül tökéletes fixatívum. A mirha a mirhafa (*Commiphora myrrha*) gyantás mézgája. Balzsamos jellegű, mely a parfümökben is megjelenik. A tömjén (*Olibanum lat.*) Szomáliában és Dél-Arábiában előforduló cserjék gyantás mézgája.²⁰

3.1.4. Zoológia

A természetes anyagok közé tartoznak azok az illatszer alapanyagok is, amelyek állati eredetűek. Biztosan állítható, hogy az állatok szolgáltatják a legkülönlegesebb, legértékesebb illatokat. Az animális szagok felébresztik az ősi érzéketeket, ezen felül jelentős erotikus töltéssel bírnak. Az animális szagok állati szekréumok. Közülük a legismertebb, az ámbra és a pézsma, de fontos megemlíteni a cibetet és a kasztóreumot is.²¹ Az ámbra olyan szekréum, amely az ámbraáscet belében termelődik. Az ámbraáscet által elfogyasztott puhatestű állatok szervezete bocsátja ki, majd ez a kibocsátott anyag felhalmozódik a cet belében. Maga az ámbra, szürkés színű, szilárd halmazállapotú, viaszos jellegű szekréum. A parfümgyártásban illatanyagok rögzítése céljából, alapillatként használják. Friss állapotában szaga inkább kellemetlen, majd a levegő és a tengervíz hatására megkeményedik és illatosabbá válik. Gyűjtésének két formája ismert. Egyik esetben az elfogott ámbraáscet testéből veszik ki, másik esetben megvárják, amíg a tengervíz a partra sodorja a megkeményedett formát és aztán gyűjtik csak be.²² A fejlett parfümipar képes a szintetikus ámbra illat előállítására, ezért ma csak az extrém magas áru parfümökben találkozhatunk a természetes anyaggal. Egy másik ismert szekréum a pézsma. A pézsma egy mirigyváladék, amelyet egy Tibetben élő szarvasfajta nemi hormon mirigyei termelnek. Ezt a mirigyváladékot mósusznak nevezzük. A mósusz miatt régóta kíméletlen vadászatok folynak a pézsmaállat iránt. A világon létezik egy növény, melynek pézsmaéhoz hasonló illata van, ez a növény a pézsmamályva. A pézsmát ma már csak a legkifinomultabb parfümolajok tökéletesítése céljából használják. A mósuszból tinktúrát készítenek, ami megfizethetetlenül drága, ezért az ámbrahoz hasonlóan létrehozták a pézsma szintetikus változatát.²³ A cibet a cibetmacska zsírszerű, mósusz illatú, kesernyés ízű szekréuma. Friss állapotban fehér, szivacsos, később megsárgul, megbarnul, majd a levegőn megszárad.²⁴ A hódok illatzacskóiból is kinyerhető illatos mirigyváladék. Ez a váladék a kasztóreum, mely barnászörös, krémes állagú. Ha ezeket a növényi, állati összetevőket önmagukban használnánk, akkor elviselhetetlenül intenzív illatot árasztanának, ezen felül allergiás reakciót is válthatnának ki töménységüknél fogva. Ezért ha illatszerként szeretnénk felhasználni azokat, akkor ezt mindenképpen csak bizonyos mértékű hígítás után tehetjük meg.

3.2. Szintetikus anyagok

A szintetikus illatanyagok kémiai eredetűek. Rengeteg illóolaj tartalmú növényt ismerünk, azonban a szintetikus és az analitikai kémia tudományának fejlődésével kialakultak azok az

²⁰ Nigel Groom (2004): Parfümök, Glória Kiadó, p17, p18, p20

²¹ Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p70

²² http://www.naturanet.hu/kategoriak/Kornyezet_es_termeszet/mi-az-ambra.html, Letöltés időpontja: 2011. 11. 05.

²³ Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p71

²⁴ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Cibetmacskaf%C3%A9l%C3%A9k>, Letöltés időpontja: 2011. 11. 05.

eljárások, amelyek alkalmasak arra, hogy lemásolják a természetes vegyületeket (Lásd Natur Print). A szintetikus vegyületek száma jelentősen meghaladja a természetesek számát. Napjainkban a legtöbb parfüm alapanyagát vegyészek kísérletezik ki. Ezek mellett, hogy nagyon illatosak, a többi illatanyagot összhangba hozzák, feljavítják, vagy akár tartósabbá is tehetik. Azokat a vegyületeket, amelyek a parfümök tartósságáért felelősek fixatívumoknak nevezzük. A szintetikus vegyületek nagy csoportját alkotják az illatos aldehidek. Az aldehidek alkohol típusú vegyületek.

Ernest Beaux alkalmazta őket először, amikor megalkotta a Chanel: No. 5-öt. Számos változatuk létezik.²⁵ Az illatszeripar rohamos fejlődés alatt áll, az utolsó fél évszázad alatt egyre szélesebb néprétegekben terjed el. A fejlődést az illatszerek anyagainak mesterséges (szintetikus) előállítása tette lehetővé. Az illatos szintetikus vegyületek egész seregét fedezték fel, amelyek a természetben nem fordulnak elő. A modern parfümökre jellemző, hogy olyan illatot árasztanak, amely „normál” emberi szaglószerével pontosan beazonosíthatatlan. Nem emlékeztetnek semmiféle olyan illatra, amelyet a természetből ismerhetünk. Az illatvegyészek rendkívül találékonyak, rájöttek arra, hogy léteznek olyan vegyületek, melyek tiszta állapotban határozottan bűzösek, viszont 10-20000-es hígításban már kellemes, vagy legalábbis kellemes illatúak. Ilyen például a bromstírol, vagy fenilacetaldehid. Izzadságszagra emlékeztetnek a zsírsavaldehidek. Nagy hígításban narancs, rózsa, jázmin között változhat az aromájuk. Az emberi bélsár bűzéért az indol és a szkatol felelős. Igen-igen nagy hígításban azonban akár még virágillatuk is lehet. A kuminaldehidnek poloskaszaga van.²⁶

3.3. Csoportosítás

Összefoglalva a „parfüm kémiaját”, előállításukat tekintve parfümnek nevezzük az alkoholban oldott természetes növényi, illetve részben, vagy egészben szintetikus eredetű és különböző illatú, gyorsan illó anyagok elegyét, amely képes arra, hogy illatát normál szobahőmérsékleten a levegőnek átadja.²⁷ A parfümöket különböző típusokba sorolhatjuk. Azt az parfümöt, amely legtovább megtartja az illatot, Eau de Parfum-nek, Parfum de Toilette-nek hívjuk. Az oldószerben (alkohol) ilyenkor 15-50%-ban található meg az illatesszencia. A következő lépcsőfok az Eau de Toilette. Ennél a fajtánál 5-8% a tömény illatanyag tartalom. A legtöbb divatcég ebben a hígításban készíti, és dobja piacra a termékét. Az Eau de Cologne már csak 3-5%-ban tartalmazza az essenciát. Azt a parfümöt, amely még ennél is kevesebb illatanyagot tartalmaz Splash Cologne névvel illeték a szakemberek.²⁸

Típus	Az illatesszencia koncentrációjának mértéke (%)	Alkohol fok
Parfum	15-30	90-96
Parfum de Toilette vagy Eau de Parfum	8-15	85-90
Eau de Toilette	4-8	Kb. 80
Eau de Cologne	3-5	Kb. 70

1. táblázat: A parfümök töménysége, forrás: Parfüm '97

²⁵ Nigel Groom (2004): Parfümök, Glória Kiadó, p13, p14

²⁶ <http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/szag.html>, Letöltés időpontja: 2011.11.23.

²⁷ Idézet: Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p47

²⁸ Dr Csáki Gabriella Kozmetológia előadása Semmelweis Egyetem, 2011. november 30.

Illatpiramis

2. ábra: Illatpiramis, forrás <http://www.parfummeroli.hu>

4. Illatrendszertan, illatcsoportok

4.1. Rendszertan

Több mint 60.000 szagot különíthetünk el. Nem véletlen tehát, hogy nagy szükség van valamilyen csoportosításra. Az első csoportosítás a nagy természettudós, Carl von Linné (1707-1778) nevéhez fűződik.²⁹ A felosztás botanikai jellegű. William Poucher volt az a személy, aki az 1920-as években megmérte az illatanyagok párolgási sebességét és ennek alapján dolgozta ki a saját osztályozási skáláját. A skála százpontos. A leggyorsabban párolgó illatokat elnevezte fejillatoknak. A leglassabban párolgó illatok megkapták az alapillat nevet. A köztes párolgási sebességgel rendelkező illatokat szívillatoknak hívta. Ez a felosztás ma is fennáll. Ahogy az illatszerek előregednek, alkotóelemeik folyamatosan elpárolognak, illatuk megváltozik. 1889-ben Aimé Guerlain hozzálátott a parfümök módszeres felépítéséhez, ezáltal megalkotta az illatpiramist. Az illatpiramis három szintből áll. A legalsó szinten foglalják el helyüket az alapillatok, középen a szívillatok, a piramis csúcsán pedig a fejillatok állnak. A fejillat kategória tartalmazza a legillékonyabb összetevőket. Ezek az illatok körülbelül 5-30 perc időintervallumban fejtik ki a hatásukat. Szerepük az első benyomás, és a figyelemfelkeltés.

Gyakran már a kezdetektől fogva jelen vannak a szívillatok, de általában csak percek múltán kerekednek felül a fejillatokon. Ahhoz, hogy igazán kibontakozhassanak, 10-30 percre van szükség. A szívillatokhoz tartoznak azok az illatjegyek, melyek segítségével a parfüm besorolható egy bizonyos illatosztályba. A hatásukat 4 órán át fejtik ki. Pár óra elteltével válnak érezhetővé az alapillatok. Ezek az illatok bírnak a legnagyobb jelentőséggel, mivel leghosszabban ezeket érezhetjük magunkon. Ebbe a csoportba sorolhatók a nagy molekulású fixatívumok. Az alapillat akár egy napon át érezhető.³⁰ Ahhoz, hogy az illatjegyeket be tudjuk sorolni a fej-, szív-, alapillat kategóriák valamelyikébe, ismernünk kell az illatok párolgási sebességét.

A leggyorsabban a citrusos jegyek párolognak (grapefrút, bergamott, citrom), ezeket követik sorrendben a gyógyfűes jegyek (menta, rozmarin), a zöld jegyek (levelek, frissen vágott fű), az aldehides jegyek (szintetikus lágy virágillat), a gyümölcsös jegyek (ananász, dinnye,

²⁹ Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p49

³⁰ Nigel Groom (2004): Parfümök, Glória Kiadó, p21, p22

szeder), a virágos jegyek (levendula, rózsa), a fűszeres jegyek (bors, fahéj), a fás jegyek (szantálfa, cédrusfa) a balzsamos jegyek, az édes jegyek (vanília, tonkabab), a mohás jegyek (tölgymoha), majd végül a leglassabb párolgási sebességgel az állati eredetű jegyek (mósusz, ámbra, pézsma) rendelkeznek.³¹

4.2. Csoportok

Nyelvünk nem képes kifejezni az illatok megszámlálhatatlan árnyalatát. A divatcégek szakképzett „illatmenedzsereket”, reklámszakembereket alkalmaznak arra a feladatra, hogy egy-egy illatkompozíciót frappáns, csábító névvel lássanak el. A kiválasztott név azonban fontos, hogy hű maradjon a parfüm alaptulajdonságaihoz.³² Mindkét nem megtalálhatja a számára tökéletes illatcsoportot. A női illatkompozíciók közé tartoznak: a virágillatok, az orientális és a ciprusos illatok. Tipikus férfi illat a levendula, ezen kívül ide lehet sorolni a fougère,³³ az orientális, a ciprusos és a citrusos illatokat. Az illatok csoportosítására nem létezik szigorú szabály. A különböző osztályok között átfedések lehetnek. Mindennek csak a fantázia szabhat határt.

4.3. A női illatok

A női illatok leginkább a virágillatok sokféle kompozíciójából jönnek létre. A virágos-zöld illatcsalád friss, zöld, virágos jegyekkel bír. Az illatot a klorofill³⁴ friss illata, az írisz (*Iris sanguinea*) és a galbanum (lat. *Ferula erubescens*) jellemzi. A virágos illatosztály következő típusa az, amikor az alap virágos illatot különféle gyümölcsökből készült kivonatokkal bolondítják meg.

A virágos-gyümölcsös illat egy új illattípus. A fekete ribizli (*Ribes nigrum*), az ananász (*Ananas bracteatus* var. *tricolor*), a barack (*Prunus persica*) és az alma (*Malus domestica*) illatárnyalatait kombinálják a szokványos virágillattal. A virágos-zöld illathoz hasonlóan friss és üde a virágos-friss elegy. Tavaszt idézően könnyű illat. A jácint (*Hyacinthaceae* család tagjai), a gyöngyvirág és a narancsvirág a csoport legfőbb képviselője.

A virágos-virágos illat legjellemzőbb alkotórésze a rózsa és a jázmin, de olykor adhatnak hozzá ylang-ylang-ot (*Cananga odorata*), nárciszt (*Narcissus* nemzetség tagjai), tubarózsát (*Polianthes tuberosa*), íriszt és szegfűt (*Dianthus* nemzetség tagjai). A virágos jegyek közül a legintenzívebb, legédesebb a virágos-édes kreáció. Florientális illatirányzatnak is nevezik. Nehézsége és intenzitása miatt átmenetet képez az orientális illatokhoz.

Az orientális irányzat felidézi India fűszereit, Arábia édes balzsamait és mézgáit.³⁵ Igazán érdekes az orientális-ámbrás kompozíció. A citrusillathoz édes vanília (*Vanilla planifolia*), vagy ámbra alapillatot kevernek. Az orientális-fűszeres illatkompozícióban a szegfű, a szerecsendió (*Myristica fragrans*) és a fahéj fűszeres alkotóelemei dominálnak, emellett halványan felismerhető a száraz fa és az ámbra illata is. Annak érdekében, hogy a nőies

³¹ Dr. Csáki Gabriella Kozmetológia előadása Semmelweis Egyetem, 2011. november 30.

³² Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p50

³³ A fougère: franciául páfrányt jelent, <http://illatoskert.blogter.hu/tag/fougere>, Letöltés időpontja: 2011.11.22.

³⁴ A klorofill: A zöld növényeknek azon anyaga, amely a napsugárzás energiáját elnyeli, és közvetíti a növényi sejtekben végbemenő szintetikus folyamatoknak. Viaszállományú, rendkívül érzékeny vegyület, amely már enyhe behatásra (levegő, fény, savak, bázisok) is visszafordíthatatlanul megváltozik. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Klorofill>, Letöltés időpontja: 2011.11.22.

³⁵ A mézga: A poliszachalidok közé tartozik, kiemelhető ragacsos jellege. A növény védelmi apparátusához tartoznak, sebzés hatására jönnek létre. Az arabmézgát (*Gummi arabicum*) az Acacia senegal szolgáltatja. Verzárné Dr. Petri Gizella (1982): Farmakognózia, Medicina Kiadó, Budapest, 1982, p52

jelleget kiemeljék, jázmint, ylang-ylang-ot és szalicilátokat kevernek a fűszeres szagokhoz. Így kellően megmarad az orientális jelleg domináns hatása is.

A ciprusos és citrusos illatok bemutatása előtt tisztázni kell a két egymáshoz hasonló kifejezés közti különbséget. A ciprusfélék örökzöld pikkely vagy tűlevelű fák, cserjék. A citrus, vagy citromfélék örökzöld, illatos fehér, vagy rózsaszín virágú fás növények. A ciprusillat fellelhető mind a női, mind a férfi illatszerekben, a citrus azonban inkább férfias illat. A ciprusos-gyümölcsös csoport jellegzetesen zamatos, a ciprusoknak köszönhetően friss, ugyanakkor egyben nehéz illat is. Fő alkotója az őszibarack.

A ciprusos-virágos-animális kompozíció a nők és a férfiak körében is hódít. A ciprus-zöld családdhoz tartozó illatokat leginkább a fanyar, hangsúlyos fenyőillat jellemzi.

4.4. A férfias illatok

Igazából nem lehet széles határvonalat felállítani a női és a férfi illatok között. A szakértők egyedül a levendulát sorolták be kizárólag a férfias illatok kategóriájába. Klasszikus, tipikus férfi illat. Tiszta, domináns, friss. A levendula-friss illat mentes más illatkomponensektől. A tölgymoha, a levendula és a kumarin kombinációjából jön létre a fougére illat. Amikor a fougére-t levendulával, fűszeres aromákkal, pikáns füvekkel tarkították, akkor kialakult egy új fanyar-friss irányzat. A fougére-t keverhetik olykor virágos jegyekkel, például nerolival, gyöngyvirággal és ciklámennel (*Cyclamen persicum*). Ez a fougére-virágos keverék inkább „nőies” férfi illatnak mondható. Azonban ma már a férfi parfümök is bátran lehetnek édesek, erősek, teltek, áthatóak.

A férfiasan orientális illatok most élik a virágkorukat. Ide tartoznak az orientális-fűszeres és az orientális-édes illatkompozíciók (ámbrát, mézaromát, vanília illatalapot tartalmaznak). A citrusfélék az egyik legősibb alkotóelemként vannak számon tartva. Napjainkban is alapvető dominanciával bírnak, meghatározhatják a parfüm alapbesorolását. A citrusos illatoknak is több alosztálya létezik.

A citrusos-virágos egy fanyar illat, a citrusos-friss illatnál a hangsúly természetesen a frissességre helyeződik, ugyanis mind a citrusos, mind a friss illatok üde, könnyed aromát árasztanak.

A citrusos-zöld illatnál is hasonló a helyzet. Ám itt az alapillatot zöld, gyümölcsös illatokkal bolondítják.³⁶ A táblázatban példákat szeretnék rendelni az előbbieken kifejtett illatkompozíciókhoz.

Család	Alosztály	Példa
Virágos	Zöld	Chanel: No. 9, Dior: Tendre Poison
	Friss	Gucci: Eau de Gucci, Dior: Diorissimo
	Gyümölcs	Hermès: Amazone, Givenchy: Eau de Givenchy
	Virágos	Nina Ricci: Nina, Armani: Gió
	Aldehydes	Chanel: No. 5, Guerlain: Chamade
	Édes	Joop!: Joop, Dior: Poison
Orientális	Ámbrás	Dior: Dune, Guerlain: Samsara
	Fűszeres	Chanel: Coco, Lauder: Youth-Dew
Ciprusos	Friss	Dior: Diorella, Chanel: Cristalle
	Virágos	Dior: Miss Dior, Givenchy: Ysatis
	Gyümölcs	Nina Ricci: Deci Delá, Rochas: Femme

2. táblázat: Nőies illatok, forrás: Parfüm '97

³⁶ Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p50-57

Család	Alosztály	Példa
Fougére	Friss Fás-ámbrás	Boss: Boss, Davidoff: Cool Water Boss: Boss Sport, Dior: Jules
Orientális	Fűszeres Ámbrás	Cartier: Santos, Guerlain: Héritage Guerlain: Habit Rouge
Ciprus	Fás Bőr Friss	Guerlain: Vetiver, Aramis: Aramis 900 Chanel: Antaéus, Boss: Boss Spirit Armani: Armani eau pour Homme, Dior: Fahrenheit

3. táblázat: Férfias illatok, forrás: Parfüm '97

5. A parfüm születése

5.1. A parfümgyártás

Kezdetben a parfümkészítés tudománya apáról fiúra szállt. A kereskedelem fejlődésével az illatszerek mindenki által elérhetővé váltak. Létrejöttek az iskolák, melyekben mindenki, aki az illatnak szerette volna szentelni az életét kitanulhatja a készítés mesterségét. Egy újonc parfümkészítő először megtanulja az alapokat, majd folyamatosan megszerzi a „szagló bölcsességét”. Emlékeznie kell arra, hogy korábban milyen szagokkal találkozott. Később ezeket a szagokat kombinálják egymással, amit szintén örökre be kell vésniük az emlékezetükbe.

A parfümmester szakma nagy szorgalmat, és folyamatos tanulást igényel.³⁷ Napjainkban a parfümmesterek („orrok”) úgynevezett parfümiskolában sajátítják el a parfümkészítés tudományának minden fortélyát. A parfümiskolába nagyon nehéz a bejutás, akár éveken keresztül is eltarthat a próbálkozás. Emellett maga a képzés is több évet vesz igénybe. A parfümkészítés, mint szakma, alapjában egy férfias munkakör. Régebben minden „orr” férfi volt, azonban ma már sok nő is helyet kap a szakmában. A parfümmester legfőbb, legbonyolultabb, legtöbb időt igénylő feladata az illatok megtervezése. A legtöbb parfümmester (különösen azok, akik nagy divatcégek alkalmazottai) nem engedhetik a fantáziájukat szabadon szárnyalni. A divatházak marketing csoportjai ugyanis meghatároznak egy bizonyos keretösszeget, amennyibe egy üveg parfüm kerül. Tehát a parfümmester csak olyan mértékben, és minőségben választhat az alapanyagok közül, hogy a végösszeg a kereten belül maradjon.

Egy parfümnek nem szabad ártalmasnak lennie sem a környezetre, sem az emberi szervezetre, továbbá a készítésénél kötelező az egészségügyi és biztonsági előírásokat betartani. Több szintetikus anyagot mára csak módosított formában lehet felhasználni. Ha a módosítás során is káros marad a vegyület, akkor teljesen helyettesíteni kell. Egy-egy új parfüm létrehozása tetemes anyagi fedezetet igényel, ezért a gyártást megelőzi egy alapos piackutatás. A folyamat elején egy szakemberekből álló csoport meghatározza a márka pontos tulajdonságait. Ekkor határozzák meg a fentebb említett keretösszeget, vagyis az eladási árat és azt a maximális összeget, amit a reklámra és a marketingre lehet fordítani.

Meghatározzák a termék célcsoportját is. Ki kell választani a megfelelő üveget és a csomagolást is. Miután körvonalazódtak az új termék tulajdonságai, a cég kiválasztja az „orrot” és a gyártót. A parfümmester csak ezután láthat munkához. Letelepszik a munkaasztal elé, mely illóolajokkal, szintetikus készítményekkel teli üvegcséktől roskadozik. Az „orr” tudja, hogy milyen hatással van egyik illat a másikra. Tudja, hogy két illat egymás hatását képes felerősíteni, vagy csökkenteni. A tesztelés időigényes folyamat. Az orr ugyanis olyan

³⁷ <http://tpeparfum.tripod.com/id14.html>, Letöltés időpontja: 2012. 02. 19.

érzékszerv, amely néhány szippantás után elfárad. Ezért a vizsgálatok közé több órás, vagy akár több napos kényszerszüneteket szükséges beiktatni. Ezután még számos vizsgálat és teszt szükséges. Például fontos a tartósság vizsgálata. Akár több évet is igénybe vehet, mire egy parfüm a drogériák polcára kerül. A legtöbb parfüm akár ötven-száz összetevőt is tartalmazhat, de a kétszáz alkotórész is megszokottnak számít. A gyártási folyamat a sok-sok különböző illóolaj előállításával veszi kezdetét (Lásd a parfüm kémiaja fejezetben).³⁸ Amikor az illóolajokból az „orr” megalkotta a kívánt kompozíciót, akkor kezdetét veheti a nagy tételű gyártás.

A különböző illatszerek gyártása csak a mennyiségben, és csak a gyártáshoz használt szűrő, keverő, érlelő berendezésekben tér el. A gyártási folyamat első lépéseként meghatározzák a pontos alkohol és vízmennyiséget, összekeverik, ellenőrzik, majd hozzáadják a kész illatkompozíciót és a szükséges színezékeket. A színezékeket csak akkor használják, ha kimondottan nagy szükség van rájuk (színtelen elegy). Színezékként használják a tartarazint és a metanilsárgát. Ezután következik a megfelelő százalékos hígítás. A kicsapódott részeket ülepítik, vagy szűrik, aztán centrifugálják. Az érlelési folyamat több hónapig eltart, melynek az a célja, hogy üledék keletkezzen és az le is üledjen. Az érlelési folyamatot fel lehet gyorsítani, ez azonban csak gazdasági előnyökkel rendelkezik, a minőség általában romlik.

Gyorsító eljárásaként katadin ezüst módszert, melegítést és ultrahangos kezelést használnak. A gyártás akkor rendelkezik a legjobb hatásfokkal, ha a tárolás körülbelül hat hónapot vesz igénybe. Végül a kész illatszereket hűvös helyen, tölgyfa hordókban, üvegballonokban, fémedényekben tárolják a kiszerezésig. Ez a lépés is nagy figyelmet és körültekintést igényel, mert a tárolás során az illatszert megzavarosodhat, csökkenhet az alkoholtartalma, elpárologhat az illatanyag, anyagok válhatnak ki, ezen felül ki is fakulhat. A kifakulást el lehet kerülni, ha a gyártás során a parfümhöz fényvédő anyagot keverünk (például benzoil-rezorcin).³⁹ Az alábbi táblázatok bemutatják napjaink vezető parfümmestereit és parfümgyáraikat.

Vállalat	Dolgozók	Központ
Bush Boake Allen	2500	New Jersey
Créations Aromatiques	180	Genf
Charabot	374	Grasse
Dragoco	1800	Holzminden
Drom Fragrances International	180	München
Firmenich	3000	Genf
Fragrances Resources	160	La Tour de Peilz
Givaudan-Roure	5300	Verrier
Haarmann & Reimer-Florasynth	5400	Holzminden
International Flavors & Fragrances	4600	New York
Mane	1100	La Bar sur Loup
Quest	4500	Colombes
Robertet	800	Grasse
Takasago	2200	Tokio

4. táblázat: Napjaink vezető parfümgyárai, forrás: Nigel Groom: Parfümök

³⁸ Nigel Groom (2004): Parfümök, Glória Kiadó, p26-p29

³⁹ Dr. Csóka Gabriella Kozmetológia előadása Semmelweis Egyetem, 2011. november 30.

Név	Jelenlegi vállalat	Termék
Pierre Bourdon	Fragrance Resources	Dolce Vita, Cool Water
Francoise Caron	Quest	Just Me, Gio, Kenzo
Olivier Cresp	Firmenich	Angel, L'Eau per Kenzo
Jean-Claude Ellena	Haarmann & Reimer	First, Bvulgari,
Sophia Grosjman	IFF	Eternity, Yvresse
Jean-Paul Guerlain	Guerlain	Guerlain-illatok
Jean Guichard	Givaudan-Roure	Poison, Obsession, Loulou
Roger Pellegrino	Firmenich	Anis-Anis, Gem
Jacques Polge	Chanel	Chanel- illatok
Guy Robert	Független tulajdonos	Gucci No. 1., Dioressence
Jean-Louis Sieuzac	Haarmann & Reimer	Opium, Dune, Aimez-Moi

5. táblázat: Napjaink vezető parfümmesterei, forrás: Nigel Groom: Parfümök

5.2. A „parfümegyetem”

A táblázatban nem szerepel Zólyomi Zsolt a magyar parfümmester neve. Nekünk, magyaroknak, ha parfümről és illatról esik szó, eszünkbe kell, hogy jusson Zólyomi Zsolt. A nagy múltú versailles-i parfümiskola az ISIPCA⁴⁰ mesterkurzusán tanulta a szakmát majd, mint parfümőr körbeutazta a világot és az iparág szinte összes divatcégének dolgozott már.⁴¹ Az ISIPCA parfümiskolát 1970-ben Jean-Jacques Guerlain alapította. A parfümiskola a világon elsőként állított fel illatkönyvtárat és egy szagtárat, az ozmotékát. Azoknak, akik be akarnak kerülni a kurzusra, már rendelkezniük kell felsőfokú kémiai ismeretekkel, vagy biokémiai végzettséggel. A tanulmányok során az oktatók megkövetelik a kemény gyakorlati és elméleti munkát is.⁴² Zólyomi Zsolt az ISIPCA-t az iparág Harvard-jának nevezi.⁴³

5.3. A méltó illattartók

Miután megismertük azt a hosszadalmas folyamatot, mire egy illóolajból elkészül a nagy tételű végtermék, a parfüm, fontosnak tartom azt is, hogy essen néhány szó az üvegekről és készítőikről. A parfüm egy nemes, valódi műalkotás. Megérdemli, hogy méltó illattartók, üvegek foglalják keretbe. Több mint 5000 éve nagy inspiráció és kihívás a művészek és a mesterek számára, hogy létrehozzanak egy olyan művészi alkotást, amely nemcsak gyönyörű, hanem alkalmas is a parfüm befogadására. Az illékony illatokkal ellentétben a parfümtartók szép számmal maradtak meg az utókor számára. Az illattárolók története legalább olyan összetett, mint magáé az illaté. Az üvegekészítés technikáját i. e. 4. évezredben, Egyiptomban fedezték fel. Körülbelül i. e. 1500-ra már formás, csinos külsejű üvegcsék készültek, amelyek leginkább sötétkék, átlátszatlan, vagy átlátszó üvegből készültek. Esetenként díszítésként kék, fehér, vagy sárga cikkcakkos csíkokat használtak.⁴⁴ A görög és a római kor ismerte és használta az egyiptomiak által használt alapanyagokat, azonban a megformálás technikáját tovább finomították. I. e. 50-ben fedezték fel és dolgozták ki az üvegfúvás technikáját. Ez

⁴⁰ ISIPCA: L'Institut supérieur des industries du parfum, des cosmétiques et des arômes alimentaires” vagyis Parfümök, illatszerek és aromás élelmiszerek felsőfokú iparintézete. Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p75

⁴¹ <http://www.origo.hu/techbazis/mobilnet/20090211-zolyomi-zsolt-parfumor-az-egyetlen-magyar-orr-interju.html>, Letöltés időpontja: 2011.11.05.

⁴² Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p75 p76

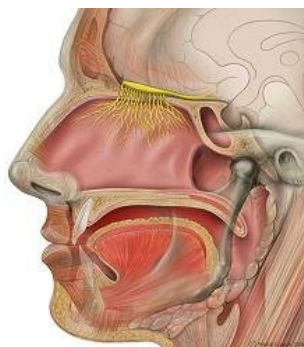
⁴³ Idézet: <http://www.ferfigeszsegor.hu/stilus/zolyomi-zsolt-az-egyetlen-magyar-parfumor>, Letöltés időpontja: 2011.11.05

⁴⁴ Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, p39

óriási előrelépést jelentett. Rómában az üvegcsék átlátszó üvegből készültek, melyeket gazdagon és színesen díszítettek. A zománc és az ötvösművészet, ezzel együtt az ötvöstárgyak a középkorban jelentek meg. Körülbelül a XIX. század végéig a parfümököt egyszerű tartályokban árulták, majd otthon öntötték át a pompás illatszeres üvegcsébe. Később azonban, amikor a gyártók rájöttek arra, hogy a parfümöt meghatározott körülmények között kell tárolni, különben elveszítik minőségüket, akkor már a gyárban abba az üvegcsébe töltötték, amelyek később otthoni tárolásra is alkalmasak voltak. Itt vált leginkább nélkülözhetetlenné az üvegek szerepe. A jó üvegnek a megfelelő tárolás mellett az a feladata, hogy felkeltse a vásárló érdeklődését, figyelmét. Az üveg mostanra a parfüm eladásának meghatározó tényezőjévé vált. Napjainkban a nagy parfümházak formatervezőket, designereket alkalmaznak arra a feladatra, hogy megalkossák a tökéletes „műalkotást”.⁴⁵

Tervező	Példa
Fabien Baron	CK One, 212 Carolina Herrera
Thierry de Baschmakoff	Bvulgari pour Femme, Just me
Pierre Davane	Givenchy-üvegek
Robert Granai	Guerlain-üvegek
Bernard Kotyuk	Escada
Ira Levy	Estée Lauder-üvegek
Frederico Restrepo	Gucci: No.3, Joop!, Hugo Woman

6. táblázat: Mai parfümüveg-tervezők, forrás: Nigel Groom: Parfümök

3. ábra: A szaglószer, forrás <http://enthouse.blog.hu>

6. Az érzékelés folyamata

6.1. Az érzékelés

A körülöttünk lévő fizikai és társas világgal való nyílt, dinamikus kapcsolat az alapja értelmi és érzelmi fejlődésünknek egyaránt. A környezet megismerése által alakítjuk, formáljuk a minket körülvevő világot, miközben mi magunk is alkalmazkodunk ehhez a világhoz. A megismerési (kognitív) folyamatok első lépcsőfoka a környezet ingereinek az érzékelése. Az érzékelés alatt, az érzékszerveinkben található receptorok segítségével történő ingerek felvételét és annak ingerületté, azaz elektromos impulzussá alakítását értjük. Érzékeljük a

⁴⁵ Nigel Groom (2004): Parfümök, Glória Kiadó, p32-34

különböző ingereket; például a fényt, a hangot, a hőmérsékletet, az illatot, ezeket elektromos impulzus formájában az érző idegpályák a megfelelő agyi központokba szállítják, ahol tudatosulnak.⁴⁶ Az érzékszervek az ingert négyféle szempontból értékelik: modalitás, intenzitás, hely, időtartam. Az egyes receptorok csak bizonyos ingerekre érzékenyek: például a mechanoreceptorok a tapintás különböző altípusaira. Az intenzitásról és az időtartamról szóló információt a receptorok impulzusmintázattal kódolják. A receptor elhelyezkedése az inger helyéről informálja az agyat. Az ember érzékelésében öt érzékelő rendszer van jelen: a látórendszer, a hallórendszer, a szomatoszenzoros rendszer, az ízlelőrendszer, és a szaglórendszer.⁴⁷

6.2. Az orr (és a szaglószer) felépítése és működése

Orrunkat egy válaszfal, az orrsövény (septum) két üregre osztja. Mindkét üreg három orrjáratra tagolódik. Ez a tagolódás a három-három orrkagylónak köszönhető (conchae nasale). Az orrnyílás bonyolult szerkezetű. A orrban az áramlás turbulens. A turbulencia miatt, a szaglószerünk csak akkor képes jól működni, ha azt váltakozó ingerek érik. A szaglószerünk az orrban helyezkedik el, körülbelül az orrnyílástól 7 cm távolságban, körülbelül olyan mélyen, mint a szápadlásunk. A szaglószerünk három rétegből épül fel. Ezek a rétegek a nyákréteg (mucus), a szaglóhám és a támasztóréteg. Szaglószerünket két, elméletben három úton hozhatjuk ingerületi állapotba. A szaglószer a „külső levegővel” az orrlyukakon keresztül kerül kapcsolatba. A „belső levegővel” pedig a torkunk köti össze (nasopharynx). Evés közben a szagok a szájon át jutnak az orrunkhoz, esetleg bizonyos szagok érezhetőek akkor, ha azokat injekciós úton a testbe jutnak, majd a vérárammal eljutnak a szaglószerhez, melyet ingerületi állapotba hoznak. A szagok a szájon át is eljutnak a szaglószerhez, ami például evés közben fordulhat elő. Az orrüregben rengeteg mirigy található. A mirigyek szerepe az orrunk benedvesítése. A legnagyobb mirigyet laterális nazális mirigynek, vagy Sterno-mirigynek nevezik. A benedvesített környezet optimális a szagláshoz, mert a szaganyagok csak oldott állapotban érvényesülhetnek. A vizes, folyékony oldatban a szaganyagok koncentrációja magasabb a levegőben mérhető szagkoncentrációnál.⁴⁸ A rövid bevezető után ahhoz, hogy a működést megértsük, meg kell ismerkednünk az élettani folyamatokkal is.

6.3. A szaglás élettani funkciója

Az ember szagérzékelése macrosomatic (szagokat jól érzékelő) állatfajok – köztük a kutya – szaglásához hasonlítva csökevényes, azonban az ember is körülbelül ezer különböző szag felismerésére és azonosítására képes. A szaglás nagy érzékenysége lehetővé teszi egyes szaganyagok extrém kicsi koncentrációjának megérzését. A szagérzékelés szenzorai az orrüreg hátsó felső részén a szaglóhámra ágyazva találhatók: a szaglóhám nyálkahártyájában mintegy négy-öt négyzetcentiméternyi területet foglalnak el. A szaglóhámban a szenzoros neuronok (olfactorius neuronok) és olfactorius összesítek (más néven bazális sejtek) mellett támasztósejtek is vannak. A szenzoros neuron bipoláris sejt, amelynek perifériás nyúlványa egyetlen dendrit. Ebből a dendritből sok cilium nyúlik be a szaglóhámot borító mucusrétegbe. A primer afferens neuron centrális nyúlványa egyetlen vékony vékony axon, amely áthatol a lamina cribrosa valamelyik nyílásán és a bulbus olfactorius glomerulusaiban képez

⁴⁶ Idézet: http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/pszielmal/az_rzkels_s_az_szlels_kztti_klnbsgek.html

⁴⁷ Idézet: <http://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%89rz%C3%A9kszervek>, Letöltés időpontja: 2012.02.16.

⁴⁸ Piet Vroon (1994), Anton van Amerongen, Hans de Vries: A rejtett csábító-a szaglás pszichológiája, Korona Kiadó, Budapest, 2005, p35, p39, p40

szinapszisokat. A szaglóhamban lévő támasztósejtek, valamint az ide nyúló mirigyek termelik a ciliumokat fedő mucust, ami biztosítja a szenzoros végződés működéséhez szükséges ionkörnyezetet. A mucusban több oldott szaganyagköti fehérje is található. A szaganyagok többnyire lipofil molekulák, amelyek oldódását a mucusrétegben a kötőfehérjék elősegítik. A mucusrétegben oldott szaganyagokkal a szenzoros neuronok ciliumai érintkeznek. A ciliumok membránja tartalmazza a specifikus szagreceptor fehérjéket, amelyek az egyes szaganyagépítőpek felismerésében szerepelnek. Egy olfactorius szenzoros neuron csak egyetlen típusú receptorfehérjével rendelkezik, azaz minden egyes sejt csak egyetlen szaganyagépítőre érzékeny. Minden egyes receptorfehérje azonban sok olfactorius neuronban fejlődik ki. Minthogy több szaganyag tartalmazhatja ugyanazt az építőpot, az érzékeny neuron az összes olyan szaganyaggal ingerelhető, amely ezt az építőpot tartalmazza. Másrészt viszont egy szaganyag több építőppal rendelkezik, tehát mindazokat a szenzoros neuronokat ingerli, amelyekben a megfelelő receptorfehérjék megjelennek. A szaganyag valamennyi építőpját csak több monospecifikus szenzoros neuron együttesen képes felismerni. Az építópok kombinálódása az oka, hogy egyesek több szagot képesek elkülöníteni, mint ahány receptormolekulával rendelkeznek. A szagingerrel kiváltott szagérzet nagyon hamar megszűnik. Valamennyi szenzoros rendszer közül a szaglász adaptálódása a leggyorsabb. Az adaptáció valószínűleg több szinten megy végbe, ezek közül a legjelentősebb a szenzoros végkészülékek adaptációja.

6.4. Érzékelés „magasabb szinteken”

Az érzékelés központi feldolgozása bonyolult folyamat. A primer szenzoros neuronok a bulbus olfactorius mély rétegeiben csatolódnak át a mitrális sejtekre. Ezeket a szinaptikus képleteket glomerulusnak hívjuk. Minden glomerulushoz primer afferensek érkeznek a szaglóhám különböző régiójából, újabb adatok alapján valószínűsíthető, hogy egy-egy glomerulushoz csak egyetlen receptortípust hordozó primer afferensek futnak. Tehát a bulbus olfactoriusban az egyes építópok receptorai képeződnek le. Ezt hívjuk építőptérképnek. A primer szenzoros neuronok 30-60 naponta újulnak meg. Ezek az érző neuronok kollaterálisokat adnak a periglomeruláris gátló interneuronokhoz is. A szemcsés sejteket, amelyek szintén gátló jellegűek a mitrális sejtek kollaterálisai serkentik. A bulbus olfactorius relésejtjeinek projekciója elágazik. Az egyik ág a tuberolum olfactoriumot köti össze a thalamus dorsomediális magjával, ami az orbitofrontális kérget idegzi be. Valószínűleg itt tudatosulnak a szagingerek. A másik ág a limbikus rendszert idegzi be (az ingerek az amygdalán keresztül a hyppocampushoz és a hypotalamushoz jutnak el). A limbikus projekció felelős a szagérzetek affektív hatásaiért és szerepet játszik a magatartási reakciókban is. Valószínűleg a hyppocampussal való összeköttetés játszik szerepet a szagingerek hatására fellépő emberképekért és azok emocionális összetevőikért.⁴⁹

A szaglász nincs közvetlen összeköttetésben az agy „legújabb” részével a neocortex-szel. A neocortex baloldali részében található meg a nyelvi központ. Ezzel szemben a limbikus rendszerrel, (mely feladata az érzelem és a motivációs szabályozás) a fennálló kapcsolat fejlett. A szaglász kapcsolatban áll ezen felül az agytörzzsel és a hipofízissel. Az ember úgynevezett mikrozmat.⁵⁰ Számítalan szagingernek nem vagyunk tudatában. Ennek az az oka, hogy a szaglóideg ugyan a limbikus rendszerrel és a jobb agyféltekével kapcsolatban áll, viszont az

⁴⁹Idézet: Fonyó Attila-Ligeti Erzsébet: Az Orvosi Élettan Tankönyve, Medicina Kiadó, Budapest, 2008, Szaglász rész

⁵⁰ A mikrozmatok: Rossz, vagy kis szaglászúak, szaglászervük kevésbé jelentős. Piet Vroon (1994), Anton van Amerongen, Hans de Vries: A rejtett csábító-a szaglász pszichológiája, Korona Kiadó, Budapest, 2005, p30

érzelmeinket és emócióinkat szabályozó limbikus rendszer korlátozott, vagy közvetett kapcsolatot létesít a nyelvi központtal és a bal oldali agykéreggel. Ez lehet a magyarázata annak, hogy a legtöbb ember miért nem képes érzelmeit szavakba önteni. Ilyen alapon nyilvánvalóvá válik az is, hogy egyes illatok/szagok hogyan tudják befolyásolni a viselkedésünket, vagy a kedélyállapotunkat anélkül, hogy ennek egyáltalán tudatában lennénk.⁵¹ 7. A parfüm pszichológiája

7.1. Az illat érzékeléséről általában

Ahhoz, hogy megértsük az illatok érzékelésének folyamatát, meg kell ismerkednünk a lélektan egyik területével, az érzékelépszichológiával. Az illatokat először szaglószerünk érzékeli, majd az agyunk jelentéssel látja el őket, vagyis olyan információ keletkezik, amely nem marad kihasználatlanul. Az illatokat ezen felül összekapcsoljuk azokkal az információkkal is, amelyeket más érzékszerveink érzékeltek. A szaglási érzetek az agy érzésekért, érzelmekért és motivációkért felelős részeiben tudatosulnak. Ennek a folyamatnak köszönhetően eredményez a szaglás direkt, közvetlen viselkedést. A pontos mechanizmus azonban ismeretlen. A szagok, amelyek körülvesznek minket, sok mindent elárulnak a kibocsájtó környezetükről. A szagok képesek befolyásolni a viselkedésünket. Ezt a hangulatunk és a motivációink befolyásolásán keresztül éri el. A szagélmények lehetnek tudatosak vagy tudattalanok, azonban csak a tudatos hatásokhoz tudunk élményt, értékelést, ítéletet hozzákapcsolni. Csak ennek megfelelően alakíthatjuk ki a különböző viselkedési módokat. Az agykéreg jobboldali részében, mely „tudattalanul” működik, dolgozzuk fel a szag-információt. Ha elvégeznénk azt a kísérletet, hogy szaglószerünket mind a két orrlyukon keresztül stimuláljuk, akkor azt tapasztalnánk, hogy az agyunk jobb félteke „emocionálisan”, a bal félteke pedig „intellektuálisan” reagál.

A szagok különböző megítélésűek lehetnek. Lehetnek pozitívak, negatívak és semlegesek. Ez a megítélés minden egyén számára szubjektív. Ha egy szagot negatívnak ítélünk meg, akkor arra törekszünk, hogy elkerüljük a szag forrását, vagy megszüntetjük az okot annak érdekében, hogy a szagélmény lecsökkenjen. Ha egy illat megítélése pozitív, akkor arra törekszünk, hogy az illat minél intenzívebben maradjon meg, minél hosszabb időn át. Ha a szag semleges, akkor nem vált ki semmilyen viselkedési formát, általában nem foglalkozunk az illat forrásával. Alliesztéziának nevezzük azt a jelenséget, amikor egy illatról határozottan el tudjuk dönteni, hogy az pozitív vagy negatív, és ennek függvényében változik meg a hangulatunk, vagy testünk különböző folyamatai.

7.2. Szagokkal történő speciális kommunikáció, a feromonok

Léteznek olyan szagok, amelyek befolyásolni tudják a kapcsolatok alakulását (a befolyásolást a kapcsolatok kialakulásánál, de egy kapcsolaton belül is kifejezhetik). Ezek az úgynevezett feromonok. A feromon szó a görög pherín (viselni, hordani), és a hormao (kiváltani, ösztönözni) szókapcsolatból származik.⁵² Olyan kémiai anyagok, amelyek ha a testfelszínre kerülnek, akkor az azonos fajhoz tartozó egyedekből különböző fizikai és viselkedésszerű változásokat váltanak ki. Ez a szexuális tartalmú viselkedésváltozás létrejöhet különböző, vagy azonos nemű egyedek között. Szerepet játszik a párválasztásban, az utódnemzésben, és a szaporodási hajlandóságban is. Két nagy típusuk van. A csoportosítás a szerint történik, hogy

⁵¹ Piet Vroon (1994), Anton van Amerongen, Hans de Vries: A rejtett csábító-a szaglás pszichológiája, Korona Kiadó, Budapest, 2005, p24, p31

⁵² Piet Vroon (1994), Anton van Amerongen, Hans de Vries: A rejtett csábító-a szaglás pszichológiája, Korona Kiadó, Budapest, 2005, p147, p149, p143, p154, p157, p159

az indukált változások milyen hosszú időtartamúak. Vannak a rövid hatású szignál (jelző) feromonok, amelyeknek elsősorban riasztó funkciójuk van, míg a hosszú hatású feromonok a hypothalamuson és a hypofízisen keresztül fejtik ki hatásukat. Az agynak ez a két struktúrája hatással van a nemi működésre. Felerősödnek azok a folyamatok, amelyek hatással vannak a szaporodásra és az utódnemzésre. A nőstényekben megemelkedik a peteérést elősegítő női nemi hormonok koncentrációja. A hímeknél növekszik a hím nemi hormonok (androgének) mennyisége, ennek következtében felgyorsul a hímivarsejtek termelődése és érése. A feromonok az apokrin mirigyekben termelődnek. A friss mirigyváladék szagtalan, a jellegzetes illata akkor alakul ki, amikor a levegőben baktériumokkal találkozik. Régóta vitatott kérdés, hogy vajon létezik-e emberi feromon? És ha létezik, akkor képes befolyásolni a párválasztásunkat? A kérdésre tudományos válasz még nem létezik. Az emberi bőr is tartalmaz apokrin mirigyeket. Ezek az apokrin mirigyek az emberi köldök, a hónalj, a mellbimbó, a végbélnyílás, és a nemi szervek körül helyezkednek el. Illatmirigyeknek is hívják őket. Működésük a pubertáskorban veszi kezdetét, ez utalhat a szexualitással kapcsolatos szerepükre. Nőknél az apokrin szekréció összetétele nem mindig egyforma. A menstruációs ciklusnak megfelelően folyamatosan változik. Mint már említettem kutatások még nem bizonyítják az emberi feromonok létezését. Az ember tanult, civilizált lény. Az állatvilág képviselőivel ellentétben képes elnyomni az ösztönöket, ezért semmiképp se gondoljuk azt, hogy később a csábítás kulcsa egy feromonokkal teli parfümös üvegcse lesz.⁵³

7.3. A testszagok

A testszagok valamelyest hatással vannak a viselkedésünkre, árulkodnak testünk állapotáról. Vannak olyan emberek, akik rendkívül kellemetlen szagot árasztanak, annak ellenére, hogy a kellemetlen szagnak igazából nincs biológiai háttere. Ezek az emberek el akarják fedni ezt a testszagot, ami érthető, mivel a „nem ismerős” szagok akár kiközösítő magatartást is válthatnak ki embertársainkból. A távolságtartás kiküszöbölése érdekében a kellemetlen testillatot egy névtelen oldattal, borotválkozás utáni szesszel vagy parfümmel rejtik el. Nőknél régen a parfümök védelmi szerepet töltöttek be. A mesterségesen felvitt szaganyagok ugyanis elfedték azokat a testillatokat, amelyek szexuális indítatásról árulkodhattak. Sokan gyanakodtak arra a nőre, aki valamilyen illatszert használt, úgy vélték, hogy az illat arra szolgál, hogy elfedje az esetleges házasságtörési ambíciókat. A történelem folyamán bizonyos szagok megítélése sokat változott. A macskagyökeret (*Valeriana officinalis*) például a ruhák frissítésére használták, annak érdekében, hogy elfedjék a kellemetlen testszagot. Testszagot helyettesítettek testszaggal, ugyanis a macskagyökér a mai megítélések szerint erősen izzadságszagot áraszt. A szagok elfedésének régi szokása ma már kiment a divatból. Manapság a parfümöket tetszésünk szerint alkalmazhatjuk. A civilizált ember már tisztában van azzal a ténnyel, hogy egy parfümtől illatozó hölgy nem csábítható el csak azért, mert illatos. Azonban az is elképzelhető, hogy egy parfüm olyan alkotórészeket tartalmaz (pézsma), melyek szexuális magatartást válthatnak ki. Ezen alkotórészek használata megengedett és természetes, ugyanis minden ember tudja, hogy valójában egy mesterséges kompozícióról van szó.

Az állati feromonok használata a férfiakban felébreszthet egy bizonyos szimpátiaérzést, ez azonban nem egyezik meg a szexuális cselekedetre való felhívással. Léteznek olyan állati feromonok is, amelyeket inkább a nők kedvelnek. Ilyen például a pézsma. A parfümök tehát elsősorban nem azért készülnek, hogy a nőket a férfiak számára szexuálisan vonzóvá tegyék.

⁵³ http://www.webbeteg.hu/cikkek/szexualis_élet/1466/feromonok-orrunknal-fogva-vezetnek, Letöltés időpontja, 2011.11.10

Az illatszerek a szépségipar jelentős képviselői. A nők szépségügyi célból vásárolják meg őket a drogériákban. A parfüm viselőjétől függ, hogy milyenné válik valójában egy illat. A bőrfelszínen található különböző kémiai anyagok reakcióba lépnek a parfüm alkotórészeivel, ez eredményezi a váratlan illathatást. A megvásárolt parfüm típusa összefüggést kell, hogy mutasson az ember személyiség szerkezetével is. Ha valakit megkérdezzük, miért használ parfümöt, nagy valószínűséggel azt fogja válaszolni, hogy mert tetszik az illat, ápoltabbnak, frissebbnek érzem magam tőle, jobb lesz tőle a hangulata, közérzete. Valószínűtlen, hogy valaki azt válaszolja, az a legfontosabb, hogy mások azt mondják milyen jó az illatom, nem számít, hogy nekem nem is tetszik. Tehát a parfümválasztásban és a parfümhasználatban leginkább saját érzékszervi élvezetünkre kell hagyatkoznunk.⁵⁴

8. A parfüm és a szépségipar

8.1. A parfümválasztás és a használat íratlan szabályai

Hogyan és hol válasszuk ki parfümjeinket? Ez ügyben a tanácsadás nagyon nehéz, hiszen annyi márka van már kereskedelmi forgalomban, hogy még a szakképzett eladók is válogatnak. Első lépésben azt kell eldöntenünk, hogy melyik márka képviselőit szeretnénk megismerni, vagy pedig azt, hogy milyen illatosztályba sorolható parfümöt keresünk. Ha nincs határozott elképzelésünk, akkor jobban tesszük, ha olyan helyre megyünk, ahol széles a választék és a személyzet megfelelő szakképesítéssel rendelkezik. Ha határozott elképzeléssel rendelkezünk, vagy akár konkrétan tudjuk, hogy melyik márka melyik típusát szeretnénk, akkor nyugodt szívvel fordulhatunk az internet segítségéhez. Ezáltal a kívánt parfümhöz sokkal gazdaságosabban tudunk hozzájutni. Tisztában kell lennünk még azzal a ténnyel is, hogy a piacon rengeteg a hamisítvány. Ilyenkor az illatszer rosszabb minőségű az eredetinel, de lehet akár teljesen más illata is. Extrém esetben felkereshetjük a magyar „orr” parfümériáját, kaphatunk tanácsot a megfelelő parfüm kiválasztásához. Persze ezért külön summát kell fizetnünk.

Ha már az extrém eseteknél tartunk, akkor meg kell említeni a „legek-legjét”. Létezik ugyanis olyan eljárás, amikor a parfümmester személyre szabottan állítja össze az illatkompozíciót. Ehhez szükséges a személyes ismeretség is. Ilyenkor ugyanis az „orr” a vendég test illatához igazítja a parfümöt. Természetesen ennek az ára felbecsülhetetlen. A megfelelő parfümök kiválasztása és használata valódi művészet. Kifinomultságot, szépérzékét és tapasztalatot igényel. Ha egy kis időt szentelünk ennek a „művészetnek”, akkor a tudományát tökéletesen el tudjuk sajátítani. Tudnunk kell, hogy melyik illat passzol legjobban az egyéniségünkhöz. Ha jó a választás, akkor környezetünkben érzéki és erős benyomást kelthetünk. Rendelkeznünk kell egy úgynevezett személyes illatudvarral. Ez azt jelenti, hogy ideális esetben karnyújtásnyi távolságból válik érezhetővé az illatunk. Az illatfelhő zavarónak és ízléstelennek hat, ha azt kartávolságnál nagyobb távolságban is érezzük. Az illat egy személyes „üzenet”.

Arra a kérdésre, hogy mennyit fújjunk magunkra egy parfümből, ez lehet a válasz: olyan mennyiségű és erősségű illatszert használjunk, ami belefér a karnyújtási illatfelhőnkbe. Minden bőr különbözik egymástól, ezért ugyanaz a parfüm minden bőrtípuson másképpen szaglik. Nem is gondolnánk, hogy milyen sok tényező befolyásolja az illatok hatását és tartósságát. Sok esetben, ezt mi magunk is megérezhetjük. Például, ha drasztikusan változtatunk a táplálkozási szokásainkon, vagy megváltozik a testsúlyunk, vagy a közérzetünk

⁵⁴Piet Vroon (1994), Anton van Amerongen, Hans de Vries: A rejtett csábító-a szaglász pszichológiája, Korona Kiadó, Budapest, 2005, p185-p193

(ha a megszokottnál több stressz ér). Ezen felül befolyásoló tényező lehet még, a bőrszín, a bőrtípus és szervezetünk sav-bázis egyensúlya. Ha ezek közül a tényezők közül valamelyik változik, akkor a kedvenc parfümünk megszokott illata és tartóssága eltérhet a megszokottaktól. Előfordulhat az is, hogy az évekig használt parfüm illata kifejezetten kellemetlenné vált számunkra. Ilyenkor érdemes váltani. Ahhoz, hogy meg tudjuk határozni azt, hogy mennyi a megfelelő mennyiség a kedvenc parfümünkből, lehet, hogy egy kicsit puhatoloznunk kell az ismerőseinknél. Ugyanis a szaglószer egy olyan érzékszerv, ami egy idő után adaptálódik (hozzászokik) a szagokhoz, ezért egy idő után az erős, nagy mennyiségű parfüm is érezhetlenné válik viselője számára.

Ha megnézünk egy becsomagolt parfümöt, megfigyelhetünk rajta egy kifejezést (fl.oz.). Mit is jelent ez? A fluide ounce rövidítése, mely egy angolszász mértékegység. A parfümök kiszerezésénél van jelentősége. Általában minden parfümből 30 (1 fl.oz), 50 (2 fl.oz.), 100 (3 fl.oz.) ml-es kiszerezés létezik. Egy fluide ounce egység 28,4 ml.⁵⁵ Nemcsak a választásnál, hanem a mennyiségi meghatározásnál is fontosak a fentebb említett befolyásoló tényezők. Az illat tovább érezhető, tartósabb, ha a testzsír arány magas a szervezetünkben. Száraz bőrtípusnál viszont az illat hamar eltűnik. Másfelől, ha bőrünk sötét, és a zsíros bőrtípusba sorolható, akkor érdekesebb a frissebb és a könnyedebb illatszerek használata, természetesen kevesebb mennyiséggel. Nappal és munka közben viseljünk szintén kevesebb mennyiségű friss illatot. Az esti órákban, amikor már az idő is lehűlt, elengedhetjük fantáziánkat, és nyugodtan választhatjuk a harsányabb, érzékibb, romantikusabb parfümöket. Az évszakok ugyancsak fontosak. Az őszi, téli évszakok során sokan lecserélik az illatszereiket áthatóbb, nehezebb, fűszeresebb, vagy keleties parfümökre. A nyári melegben pedig kellemesebbnek és könnyedebbnek érezzük magunkon, a friss, a virágos, a citrusos vagy a zöld illatokat. Nyáron vagy tavasszal használjuk az Eau de Toilette vagy Eau de Cologne töménységet. Télen pedig tökéletes lehet az Eau de Parfum vagy a Parfum de Toilette hígítás.⁵⁶

A parfümválasztás előtt ne végezzünk testmozgást (megváltozik a személyes testszag), ne dohányozzunk, nem fogyasszunk alkoholt, ne együnk fűszeres ételeket, ne legyünk betegek, és ami a legfontosabb, legyen jó a közérzetünk, hogy át tudjuk magunkat adni az illatnak. A parfümöket először a kitett parfümcsíkokra fújjuk, majd ha ezek alapján szűkült a választék, akkor jöhet a bőrpróba. Mindig próbáljuk ki a bőrünkön! A próbának a következőképpen kéne lezajlania: először kis mintán permetezzünk a bőrünkre, majd azt alaposan be is dörzsöljük. Erre a legalkalmasabb a csukló, vagy a felkar. Ahhoz, hogy az illatok ki tudjanak bontakozni, legalább egy órának el kell telnie. Vagyis ezt a kis időt mindenképp ki kell várnunk ahhoz, hogy a végső döntésünk sikeres legyen.

A mindennapi használatról is érdemes pár szót ejteni. Sokan csak a fülük mögé viszik fel a parfümöt. A használat szempontjából ez semmiképpen sem jó, ugyanis a parfüm alkohol tartalma hamar elillan, és megszűnik az illat. Az illatokat a test pulzuspontjaira kell hinteni. Érdemes bedörzsölni a csuklót, a köldököt, a kulcsfonti tájékot, vagy akár a térdhajlatot is. A legtöbb parfüm ma már megtalálható testápoló, dezodor és tusfürdő formában is. Ha valóban a tartósságra törekszünk, akkor érdemes az illatszereket kombinálni, ezáltal több rétegben felvinni a kompozíciót. Egy ilyen szépítkezési folyamat nem kis összegbe kerül, ám minden bizonnyal a végeredmény az lesz, hogy csodásan illatozunk majd. A parfümre hatást gyakorol a hő, a levegő és a fény, ezért az üvegcsetartsuk elzárva, sötét, hűvös helyen. Fontos tudni, hogy ha egy parfümöt nem éri levegő, vagyis bontatlan csomagolással akár 20 évig is megőrizheti tartósságát. Ám felbontás után az illatszerek savasodnak, ezáltal megromlik. Ez a

⁵⁵ Dr.Csáki Gabriella Kozmetológia előadása, Semmelweis Egyetem, 2011. november 30.

⁵⁶ http://www.parfumneroli.hu/parfum-magazin/cikk/a_parfum_hasznalata/, Letöltés időpontja, 2011.11.23.

folyamat annál gyorsabb, minél több levegő éri a parfümöt, ezért ajánlott felbontás után egy-két év alatt elhasználni.⁵⁷

8.2. „Különleges parfümhasználat”

A fentebb említett parfümös tusfürdők, testápolók, dezodorok már hagyományosnak minősülnek az illatszerpiacon, ahol napjainkban a parfümös gyertyáktól a fürdőgolyóig minden megtalálható. Szerintem a piac képzeletbeli dobogójának legfelső szintjén az illatvacsora áll: a 2011. szeptember 24-én hazánkban járt Chandler Burr, parfümkritikus egy szokatlan ötlettel rukkolt elő. Létrehozta ugyanis az illatvacsorát, mely során a kiválasztott sztárséf a parfüm összetevőihez igazított menüt készít el. A szerencsések részt vehettek a parfümkritikus által prezentált vacsorán, melyet Budapesten rendeztek meg. Az illatvacsora során a gasztronómia és a parfümök világa egy estére egybeolvadt. Vajon hogyan zajlik egy ilyen vacsora? Chandler Burr elmondása szerint az előkészületek első momentuma az, hogy küld egy listát a séfnek, mely tartalmazza a parfümök és azok összetevőinek részletes leírását. Ebből a séf kiválasztja azokat az illatokat, amelyekre főzni szeretne. Ezt követi egy hosszú kommunikációs folyamat, majd a helyszínen a kóstolás és az igazítás. A magyar „orr” (Zólyomi Zsolt) kiválasztott öt olyan parfümöt, amelyet le lehet fordítani a gasztronómia nyelvére. Sanguine: Atelier Cologne egy vérnarancs-energiabomba érzéki gerániummal. Ez a parfüm fejillatként vérnarancsot és nerolit, szívillatként jázmin és gerániumot, alapillatként pedig ámbrát, tonkababot és szantálát tartalmaz. Ehhez a parfümhöz a séf tonkababos panna cottát készített el, egy kis vérnarancsszelével megfűszerezve. A Frapin 1697 (abszolút konyakillat) alkotói a cabreuva-fa, a davana, a rum, a labdánium, a rózsabors, a jázmin, a galagonya, az ylang-ylang, a szegfűszeg, a fahéj, a rózsa, az ámbra, a tonka, a pacsuli, a cédrus, a pézsmá és a vanília. A jellegzetesen konyakillatú parfüm mellé a séf fűszeres-mézes süteményt sütött, amelyet aszalt szilvával szolgált fel. Utolsó példaként említeném meg a citrusokkal marinált tökehalat, mely kitűnő párosítás az Odin New York (02 Owari) illathoz. Az Odin egy friss, könnyed illat, jellemzően citrusillatú. Izgalmassága abban rejlik, hogy egy különleges japán mandarinfajtából és morzsolt grépfrút levéből készül.⁵⁸

8.3. A parfümök értéke és a marketing

A parfümipar az az iparág, amely a gazdasági válság ellenére is virágkorát éli. Ennek egyik oka az, hogy a parfüm egy olyan „luxustermék”, amely az átlagos ember számára is elérhető. Amíg egy Chanel vagy egy Gucci ruhát a legtöbben nem engedhetik meg maguknak, addig egy Chanel vagy egy Gucci parfüm viszonylag megfizethető áron beszerezhető. A vásárlónak sokszor nem is maga az illat jellege a meghatározó, hanem az az életérzés és imázs, amely a parfümhöz kapcsolódik. A parfümipart marketing szakemberek irányítják, feladatuk, hogy az illat köré felépítsenek egy mítoszt, annak érdekében, hogy meggyőzzék a vásárlókat. Sok más iparág épül magára az illatra. A gyártók az eladás mértékét a csomagolással és a parfümös üveggel is erősíteni akarják. A nagy divatházak többségére jellemző, hogy parfümjeiket nem a cég designerei álmodják meg és készítik el, hanem az átlagember számára ismeretlen parfümcégek csapatai. Ilyen például a svájci Givaudan, vagy a német Symrise. Ezeknél az óriáscégeknél dolgoznak a parfümmesterek.

Az utóbbi időben egyre inkább teret nyernek az úgynevezett sztár vagy signature illatok. Ilyenek például Jennifer Lopez, vagy Sarah Jessica Parker névvel fémjelzett parfümök. Ezeknek az illatoknak a sztárokhoz semmi köze nincs. A hírességek csak a nevüket adják a

⁵⁷ Nigel Groom (2004): Parfümök, Glória Kiadó, p36-37

⁵⁸ Szufle magazin, 2011 tél, p70-p75

parfümhöz, melynek köszönhetően az jobban eladhatóvá válik. Napjainkban a parfümgyártás egy profitorientált vállalkozás. Művésziességéből és kreativitásából az idő múlásával folyamatosan veszít. A megrendelőket csak a nyereség vezényli. Szerencsére a parfümgyártás világában még vannak olyan „védelmezők”, akik visszatérnek a hagyományokhoz, egy gyökeresen más álláspontot képviselnek. Ők a niche parfümök megálmodói és elkészítői. A niche szó maga zugot, illetve biológiai értelmezésben egy állat élőhelyét, életkörülményeit jelenti. A niche parfümök készítői azt a klasszikus parfümkészítést művelik, amely az 1970-es években halványodott el. Szembefordulnak a trendekkel és az ipari méretekben zajló termeléssel. Fontosnak tartják az egyedi, minőségi parfümök készítését. A niche parfümmárkák általában egy parfümőr (sokszor nem is egy parfümőr, hanem egy parfümkészítő dinasztia) tulajdonában vannak. A parfümőrök saját, személyes élményeikből táplálkozva alkotják meg illataikat. Számukra az illat maga a lényeg, és nem a profit.⁵⁹

9. Napjaink parfümtrendjei

Napjainkban, rengeteg parfüm áll rendelkezésünkre ahhoz, hogy megtaláljuk a személyiségünkhöz, érzésvilágunkhoz, hangulatunkhoz, évszakhoz, divathoz legközelebb álló illatot. Mint minden más divathoz kapcsolódó termékeknek, a parfümöknek is megvannak az úgymond „trendjei”, tehát folyamatosan kialakul, hogy az adott időszakban melyik illatjegy válik divatossá. Mialatt a kutatásaimat folytattam a parfümök világában, rátaláltam öt divatos illatcsoportra.

9.1. A frissesség finom felhőjében

A frissességet a zöld és a fás illatjegyek képviselik. A zöld és a fás jegyek labirintusában a fanyar ciprusok és citrusok mellett frissítő és édes gyümölcsöket is találunk. Számos parfümcég kollekciója között szerepelnek a zöld-fás jellegű parfümök. Kiemelném a Gucci, a Bvlgari, és a DKNY parfümjeit. A Gucci: Flora by Gucci a keleti virágoskertek két legjellemzőbb növényére, a rózsára és az osmanthusra (*Osmanthus fragrance*) épül.⁶⁰ Az illat könnyű és nőies, sugárzik belőle az energia és a fiatalosság. A rózsza és az osmanthus mellett a Flora alapillatként tartalmaz szantálfát és pacsulit is. A citrusfélék és a pünkösdi rózsza (*Paeonia officinalis*), mint a parfüm fejillatai perzselő virágillatban végződnek, mely kompozíció együtt igazi luxusérzetet kelt.⁶¹ A DKNY divatház Be Delicious illata pezsgő, lendületes, friss karakterrel jellemezhető. A lendületért és a frissességért a zöldalma és a grépfrút felelős. A rózsza, a magnólia és az ámbra teszi oly ellenállhatatlanná ezt az illatkompozíciót. Bvlgari: Omnia Green Vade parfümje kirobbanó mandarin és bazsarózsa fejillattal indít, majd a pézsma, a pisztácia, a jázmin, mint alapillatok hosszasan megmaradnak a bőrünkön.

9.2. Édes kísértés

Ezek az úgynevezett „meleg” illatok. A szakértők szerint ezek az illatok éppúgy tökéletesnek bizonyultak egy könnyed vasárnap délutáni programhoz, mint ahogy egy romantikus vacsorához. A legtüzesebb parfümök színében (Calvin Klein: Beauty, Paco Rabanne: Lady Million, Chanel: No. 5) visszaköszönnek a borostyános, mézes, konyakos illatárnyalatok. A Lady Million parfümöt fiataloknak és idősebbeknek is ajánlanám, ugyanis ez az illat

⁵⁹ <http://hg.hu/cikk/divat/10133-parfum-az-illatok-titkai>, Letöltés időpontja: 2011.11.23.

⁶⁰ Ázsiában, Európában és Észak-Amerikában kedvelt dísznövény. Barackos erős illata miatt tartják.

⁶¹ http://www.prestigeproducts.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=141:gucci-flora-edp&catid=41:gucci&Itemid=113&lang=hu

alapillatként a mézet és a pacsulit tartalmazza (ezért tökéletes az idősebb korosztálynak), fejillatként mégis citrusos és málnaszorbetes illatot áraszt (ezért tökéletes a fiataloknak is). A parfüm egy tökéletes egész kompozíciót alkot, mely eleven és természetes, ha használjuk, az élet minden pillanata élvezhetőbbé válik. A Chanel: No. 5 a parfümtörténet legsikeresebb, megkerülhetetlen alkotása. A szakértők szerint ezt a parfümöt élete során előbb vagy utóbb mindenki kipróbálja. A napokban megtettem a szokásos látogatásomat a helyi drogériában, és ismételten adtam egy esélyt ennek a parfümnek. Egy divatlapban olvastam, hogy ez a parfüm „tisztá, mint egy luxusszappan illata, soha sem tolakodó, mégis elegáns”. Én ennek éppen az ellenkezőjét tapasztaltam, pedig a parfümválasztás minden írott és íratlan szabályát betartva próbáltam ki. Számomra ez a parfüm elég tolakodónak tűnik. A virágos-aldehydes illatcsaládba tartozik, alapillatként vetivert és vaníliát tartalmaz, szívillatként rózsát és jázmin, fejillatként pedig nerolit, aldehydes jegyeket és ylang-ylang-ot tartalmaz.⁶² Kicsit olvastam az interneten különböző véleményeket erről a parfümről, és megbizonyosodtam arról, hogy nem csak nekem vannak ambivalens érzéseim a No. 5-al kapcsolatban. Valaki kortalannak, csodásnak, elegánsnak tartja, valaki pedig csak a nagymamáján tudja elképzelni. Ezzel én egyetértek. Anyukám az ötvenedik évét tölti be jövőre, s még az ő véleménye is az volt, hogy neki „túl kihívó, túl erős, túl figyelemfelhívó”. Mindezek ellenére Ernest Beaux parfümjé igazi ikonnak számít a parfümvilágban.

9.3. Rejtélyes viszonyok

A lila színbe öltöztetett parfümök nemcsak a parfüm üvegének köszönhetően, titokzatosságot sugallnak. Már a szín is elárulja, hogy ezek az illatok kicsit komolyabbak, meghittebbek. Általában hétköznapi viseletnek nem megfelelőek, inkább „éjfél utáni” használatra alkották őket. Az éjszakai programokra használhatunk erősebb, figyelemfelhívóbb kreációkat. Lila illatként megemlíteném a Thierry Mugler: Alien, Lancôme: Trésor Midnight Rose és Estée Lauder: Sensous Noir parfümöket. Az Alien nem mindennapi parfüm. Az ámbra, a kasmír és a jázmin tökéletes összhangja, sejtelmes érzelmeket válthat ki. Nőiességét és érzékiséget közvetít. Fás-virágos családba tartozó parfüm. Ajánlom minden olyan hölgynek, aki ellenállhatatlanságra és figyelemre vágyik. A Sensous Noir az ellentétek illata. Fagyos, ugyanakkor mégis felforrósít. Kiváló választás lehet azok számára, akik kedvelik a vanília, az ámbra édességét, meghittségét egy kis jázminnal, rózsával, és liliummal megbolondítva. Használója igazi csábítóvá válhat. A Midnight Rose illatnak a neve is mindent elárul. Használatkor bőrünkön először, mint fejillat a fekete ribizli és a málna illata illan el először, ezt követi a pünkösdi rózsa és a bors érdekes egyvelege, a szívillatok után pedig tartósan a bőrünkön érezhetjük a pézsma illatát. Olyan nőknek ajánlom, akik könnyedén szeretnék meghódítani álmaik férfiját.

9.4. Tiszta és érzéki

A „fehér” illatok orrunknál fogva vezetnek. Tisztaság, üdeség és elegancia jellemzi őket. Ezen illatok legkiemelkedőbb képviselője a Creed: In White Love. Amerika legbefolyásosabb nőinek, az elnökefeleségeknek a legkedveltebb illata. A virágos-friss illatokhoz soroljuk az alkotást. Jellemző rá, hogy az összetevőket az eredeti élőhelyükön gyűjtik kézzel. Például az íriszt Egyiptomból, a jázmin Olaszországból, a nárciszt Franciaországból, a rózsát Bulgáriából, a narancshéjat pedig Dél-Spanyolországból. Ezen kívül tartalmaz még ámbrát, vaníliát, magnóliát, és szantálfát.⁶³ Az In White Love exkluzív parfüm, ez az árán is

⁶² <http://www.illatfelho.hu/chanel-no5-eau-premiere-2117>

⁶³ www.creedboutique.com, Letöltés időpontja: 2012.02.11.

meglátszik, sajnos egy hétköznapi pénztárcának nagyon megterhelő lehet. Aki viszont megengedheti magának, annak kiváló választás ez a parfüm, ugyanis gondosan gyűjtött és válogatott összetevőinek köszönhetően az illat nagyon tartós és rendkívüli minőségű. A Juliette has a Gun Not a Perfume nem egy szokványos parfüm. Az illatok körében megszokott, hogy akár több száz összetevőből alakul ki a tökéletes kompozíció. Ezt a parfümöt mindössze egy elem alkotja, a cetalox.⁶⁴ Az alkotótól nagy merészség volt egyetlen összetevőből álló parfümöt létrehozni, Romano Ricci (Nina Ricci dédunokája) nem tett a cetalox mellé semmit, csak megfelelő mennyiségű alkohollal kihígította Eau de Parfum-nek.⁶⁵ Manapság, ahogy az építőiparban, úgy a parfümiparban is a „minimál” stílus uralkodik. Ennek a stílusnak a fő képviselője a Juliette has a Gun. Igencsak letisztult alkotás, kissé fás, kissé krémes, kissé meleg.⁶⁶ Zólyomi Zsolt úgy jellemezte ezt, mintha a ködben, hidegben haladva éreznénk valami hűvös, megfoghatatlan illatot, amely nem is illatként, sokkal inkább valamiféle csábító, láthatatlan anyagként lengi körbe viselőjét.⁶⁷ A minden alkalomra tökéletes Van Cleef & Arpels: Féerie Rose des Neiges egy virágos gyümölcsös illat, modern nőknek. A tisztaság a frissesség és a könnyedség jellemzi, melyet fejjegyeinek és szívjegyeinek köszönhet. Fejjegyei a bors és a lichi, szívjegyei a rózsa és a magnólia, alapillatai pedig a cédrusfa és a tonkabab.

9.5. A szenvedély és a mélység hatalma

A „vörös” illatoknál a főszerep a vágyé. Amikor megtaláljuk a hozzánk illő „vörös” parfümöt rögtön érezzük a teljességet és boldogságot. A legfőbb képviselő Dior: Hypnotic Poison. Az illat egy mágikus régi főzet a modern időkben. Titokzatos és megbabonázó, melyet az extravagáns és a merész nők részesítenek előnyben. A keserűmandula, a fahéj, a tubarózsa, a vanília, a pézsmá és a moha illatjegyeit lehet felfedezni benne.⁶⁸ Aki ismeri, és használta már, valószínű, hogy soha többé nem engedi el. Bőven vannak olyan nők is, akik soha nem fogják megszeretni, ezáltal soha nem fogják használni. Az Amouage: Lyric a luxusparfümök kategóriájába tartozik. A virágos-keleties illatcsalád tagja. Alapillata a moha, a mósusz és a pacsuli. Az angyalgökörnek, a gerániumnak, a gyömbérnek, az írisznek, a jázminnak és az ylang-ylang-nak köszönheti a szívillatát, fejjillatai pedig a bergamott, a gyömbér, a fahéj és a kardamom.⁶⁹ Középkorú nők számára nagyon jó választás fűszeressége, és pezsgése miatt. A „vörös” illatok között a fiatalok is megtalálhatják illatukat. A Kenzo: Flower Tag a fiatalos szépség és a vonzerő aromája. Könnyed, lendületes, szeszélyes, bátor, elragadó kreáció, pont, mint egy fiatal lány. Jó minőségét és tartósságát a rebarbarának, a gyöngyvirágnak, a jázminnak, a mósusznak és a vaníliának köszönheti.

9.6. A kedvenc

Több mint fél éves kutatásom alatt rengeteget tanultam a parfümökről. Megtanultam, hogy hol válasszam ki, kinek a segítségét kérem, mire figyeljek a választásnál, mennyi időt adjak

⁶⁴ http://illatoskert.blogter.hu/458695/juliette_has_a_gun, Letöltés időpontja: 2012. 02.11. 1950-ben létrehozott szintetikus anyag, mely annak érdekében jött létre, hogy a méregdrága ámbra helyettesítse.

⁶⁵ <http://neszeszer.blog.hu/tags/cetalox>, Letöltés időpontja: 2012.02.11.

⁶⁶ http://illatoskert.blogter.hu/458695/juliette_has_a_gun, Letöltés időpontja: 2012.02.11.

⁶⁷ Idézet: <http://cotcot.hu/cikk/2011/04/04/a-csabit-as-uj-fegyvere>, Letöltés időpontja: 2012.02.11.

⁶⁸

<http://translate.google.hu/translate?hl=hu&langpair=enhu&u=http://www.sephora.com/browse/product.jhtml%3Fid%3D4484>, Letöltés időpontja: 2012.02.11.

⁶⁹ http://www.parfumneroli.hu/parfum/introduction/amouage/lyric_woman_travel/, Letöltés időpontja: 2012.02.11.

egy illat kibontakozásának. A parfümök szeretetét anyukámnak köszönhetem. Az ő tanácsára kezdtem évekkkel ezelőtt érdeklődni a parfümök iránt, azóta a parfümválasztás a hobbimmá vált. Rengeteg parfümöt használtam az évek során. Évekig használtam Nina Ricci: Nina illatát, nagyon szerettem tartóssága és frissessége miatt, azonban egyik napról a másikra kimondottan kellemetlenné vált számomra. Ezután kipróbáltam rengeteg illatot, melyeket mind elajándékoztam. Elkövettem azt a hibát, amit sokan elkövetnek. A választásnál nem vártam megfelelő ideig, nem a bőrömmön próbáltam ki, az illat nem tudott kibontakozni, így a választás végeredménye általában csalódás volt. A kutatásaim és a tapasztalataim vezettek el a Chanel: No. 19 Poudré illathoz. Megfejtettem azt, hogy személyiségemhez a zöld illat áll legközelebb, egy kis púderes bolondítással. Több napon keresztül is meglátogattam a helyi drogériát, majd megalapozott döntést hoztam. A mai parfümárak mellett luxusnak számít olyan parfümöt választani, ami végül nem is válik be. A Chanel: No. 19 Poudré-t Jacques Polge kreálta. Végtelenül friss illat, amelyet a grasse-i nerolinak és a mandarinnak köszönhet. A nekem legjobban tetsző púderes illatát az írisz gyökértörzsének köszönheti, melyet régen a haj és az arc púderezésére használtak. A púderes illathoz hozzájárul még a legújabb generációs, kifinomult fehér pézsmá, ezen kívül jelen van még a száraz, haiti-i vetiver is.⁷⁰ Saját tapasztalataim alapján mindenkinek ajánlom a szabályok betartását, a trendek követését és a hozzáértő emberek tanácsának elfogadását. Nem feltétlenül az a parfüm a legjobb választás, aminek a legszebb az üvege, legjobb a marketingje, a legdrágább, vagy akár valakinek bevált és ezért ajánlotta nekünk. Idő és kitartás kell hozzá, de könnyen meg lehet találni azt az illatot, ami számunkra „tökéletes”.

10. Összefoglalás

A parfüm egyidős az emberiséggel. Az őseink ételeit illatos anyagokkal ízesítette, kezdetben véletlenül, majd a használat tudatossá vált. Az ókorban az egyiptomi nép illatszereket égetett, olajokból bedörzsölőket készített. A görögök az egyiptomiak által használt fűszerekhez, gyantákhoz, balzsamokhoz virágolajat kevertek. Alkalmazták a maceráció műveletét. Indiában az illatszereket kezdetben csak vallási célokra használták. Kínában a parfümök használatát Fu-Hszi császár könyvében rögzített szabályok írták elő. Az ókorban a parfümök Róma hanyatlása idején éltek virágkorukat. A középkorban uralkodik a parfüm. Az illatszereknek fertőtlenítő és gyógyító hatást tulajdonítottak, ezért védekezés céljából felhasználták őket a nagy pestisjárvány idején. A XVII. században a hangsúlyos illatok, a XVIII. században a finomabb, a XIX. században pedig az illedelmes illatok uralkodtak. A század végére modern technikai vívmányok jelentek meg. Nagy fejlődést mutatott a szintetikus kémia tudománya. Az 1800-as évek elején nagy újtás volt a szintetikus anyagok használatának kezdete és az alkohol kivonószerként való használata.

A parfümök akár 200 alkotórészből is állhatnak. Megkülönböztetünk természetes, félszintetikus és szintetikus alkotórészeket. Természetes illatoknak hívjuk azokat az illatokat, amelyek élő növényi (illóolajok) vagy állati szervezetből (állati szekrétumok) származnak. A növényekből kivonható illóolajokat többféle eljárással lehet kinyerni. Ilyen eljárás a desztilláció, az oldószeres kivonás, a sajtolás, az enfleurage technika, a Soft Extraháció és a Nature Print. A szintetikus anyagok kémiai eredetűek, alkalmasak a természetes szaganyagok pontos lemásolására. A csoport legjelentősebb képviselői az aldehidek. A parfümök illóolaj tartalmuk alapján több csoportba sorolhatóak (Eau de Parfum, Parfum de Toilette, Eau de Toilette, Eau de Cologne, Splash Cologne). Az illatszereket alkotórészeik párolgási sebessége

⁷⁰ <http://www.stylemagazin.hu/hir/illatmustra-chanel-no-19-poudre/806/>, Letöltés időpontja: 2012.02.11.

alapján William Poucher három alkotórész csoportra osztotta. (fejillatok, szívillatok, alapillatok). Ez alapján Aimé Guerlain megalkotta az illatpiramist. Manapság megkülönböztetünk női és férfi illatokat, azonban a két osztály között nem húzható éles határvonal.

Napjainkban a parfümököt parfümmesterek alkotják meg. A parfümkészítés tudományát úgynevezett parfümiskolákban sajátítják el. (Versailles-i ISIPCA). A parfümőr nem egyedül dolgozik. Különböző divatcégek versengenek a jobbnál jobb parfümmesterekért. A divatházak nagy figyelmet fordítanak a marketing stratégiának is. Iparművészeket, designereket alkalmaznak arra, hogy méltó tárolóedényt álmodjanak meg az aktuális parfümnek.

Érzékszerveink segítségével ismerhetjük, alakíthatjuk, formálhatjuk a minket körülvevő világot. Az érzékszerveinkben receptorok találhatók, melyek érzékelik, felveszik a különböző ingereket, majd ingerületté alakítják őket. Az ember öt érzőrendszerrel rendelkezik. Közülük az egyik a szaglórendszer. A szaglás az élettan egyik olyan területe, melynek bonyolult mechanizmusa még ma sem ismert teljesen. Az illatokat először a szaglószerünk érzékeli, majd az agyunk jelentéssel látja el. A szagok összekapcsolhatóak azokkal az információkkal, amelyeket más érzékszervünk érzékel. A szagok minden ember számára szubjektív megítélésűek. Léteznek pozitív, negatív és semleges szagok. A szagok segítségével megvalósulhat egy úgynevezett speciális kommunikáció. A feromonok olyan kémiai anyagok, amelyek akár képesek befolyásolni a kapcsolatok alakulását. Ma az emberi feromonok megléte még nem bizonyított. Minden ember rendelkezik egy sajátos testszaggal. A parfümök szolgálhatják a kellemetlen szag elfedését, de általában a szépsészeti célból való alkalmazása az elterjedtebb.

Nem mindegy, hogy hol vásároljuk meg, választjuk ki, hogyan alkalmazzuk vagy hogyan tároljuk parfümjeinket. Léteznek szabályok, melyek betartása igen fontos. Az illatszerpiacon megjelent a parfümhasználat egy különleges formája, az illatvacsora. Az illatvacsora összekapcsolja a gasztronómia és a parfümök világát. A parfüm egy olyan luxustermék, amely minden ember számára elérhető. Rengeteg parfüm áll a rendelkezésünkre ahhoz, hogy megtaláljuk azt, ami a legjobban illik hozzánk. Napjainkban öt kiemelt illatcsoport éli virágkorát („zöld”, „meleg”, „lila”, „fehér” és a „vörös” parfümök). Az én kedvenc parfümöm a Chanel: No. 19 Poudré a zöld illatok közé tartozik. Friss, üde, púderes és tartós.

Befejezés

„A ruhaművészek mindenkinél jobban tudják, mi kell a nőknek, mi áll jól nekik. A parfüm az ő kezükben az öltözék kiegészítőjévé válik, kiszámíthatatlan és nélkülözhetetlen cicomává, a legszükségesebb haszontalansággá”(Colette)⁷¹

Ezzel a mindent elmondó idézettel zárnam kutatómunkámat. Látszólag a parfüm, létrejöttének történelme, a szépségipar és a marketing nem kapcsolódik közvetlenül sem az orvostudományhoz, sem a gyógyszerésztudományhoz. Ám, ha a felszín alá hatolunk, akkor észrevehetjük, hogy mennyire szerteágazó az a tudományág, amely a „parfümmel” foglalkozik. Régen a parfümököt patikusok állították elő. Napjainkban ez már nem a mi feladatunk. Viszont azoknak a nagyvállalatoknak, cégeknek, parfümmestereknek, akik felelősek azért, hogy a drogériák polcain minőségi áru legyen és a vevőkhöz megfelelő termék kerüljön, áthatóan kell ismerni a kémia, az élettan, biológia és a zoológia különféle területeit. Ezek a tudományterületek viszont alaposan jelen vannak mind az

⁷¹Idézet: 100 legendás parfüm, Aréna Kiadó, Budapest, 2006, p11

orvostudományban, mind a gyógyszerésztudományban. Kutatásom során megpróbáltam a bevezetésben feltett kérdésekre kielégítő válaszokat adni. Ismertettem egy csepp parfüm történelmet, egy csepp kémiát, pszichológiát, botanikát, zoológiát és a szaglás bonyolult élettani mechanizmusát. Megkíséreltem szavakba öntve érzékeltetni azt a hangulatot, amelyet egy adott illatszer használata után érezhetünk. Az illatszerek világában a teljesség fogalma lehetetlen. Napjainkban csaknem ezer féle parfüm van kereskedelmi forgalomban. Számuk folyamatosan változik, a divatcégek folyamatosan jelentetik meg új kreációikat. Ahhoz, hogy a parfümök terén naprakészek lehessünk, folyamatos érdeklődésre van szükség.⁷² Ki állíthatja, hogy tudomást sem vesz a parfümről: a megfoghatatlan, érzéki és felidéző erejű, legnagyobb varázslóról?⁷³ A parfüm a civilizációk hajnalán tűnik fel, és művészetében nincs semmi felszínes, egyszerűen tökéletes.⁷⁴

Irodalomjegyzék

Könyvek:

100 legendás parfüm, Aréna Kiadó, Budapest, 2006

FONYÓ Attila-LIGETI Erzsébet: Az Orvosi Élettan Tankönyve, Medicina Kiadó, Budapest, 2008

Nigel GROOM: Parfümök, Glória Kiadó, 2004

Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó

Piet VROON (1994), Anton VAN AMERONGEN, Hans DE VRIES: A rejtett csábító-a szaglás pszichológiája, Korona Kiadó, Budapest, 2005

VERZÁRNÉ DR. PETRI Gizella: Farmakognózia, Medicina Kiadó, Budapest, 1982

Folyóiratok:

Marie Claire magazin 2012/01-02, január-február

Szuflé magazin, 2011 tél

Internetes források:

<http://enthouse.blog.hu>

<http://hg.hu/cikk/divat/10133-parfum-az-illatok-titkai>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%89rz%C3%A9kszervek>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Cibetmacskaf%C3%A9l%C3%A9k>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Klorofill>

http://illatoskert.blogspot.hu/458695/juliette_has_a_gun

<http://illatoskert.blogspot.hu/tag/fougere>

http://napiaszonline.hu/tudtud_hogy/hogyan_vonjak_ki_a_viragok_iloolaj_tartalmat_7802

http://napiaszonline.hu/tudtud_hogy/hogyan_vonjak_ki_a_viragok_iloolaj_tartalmat_7802

<http://neszeszer.blog.hu/tags/cetalox>

<http://tpeparfum.tripod.com/id14.html>

<http://translate.google.hu/translate?hl=hu&langpair=en|hu&u=http://www.sephora.com/browse/product.jhtml%3Fid%3DP4484>

http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/pszielmal/az_rzkels_s_az_szeles_kztti_klnbsgek.html

<http://www.ferfigeszsegor.hu/stilus/zolyomi-zsolt-az-egyetlen-magyar-parfumor>

http://www.hazipatika.com/topics/gyogynovenytar/cyclopaedia/Maceracio_hideg_vizes_kivonas_aztatasa?lexid=20http://www.ogyi.hu/dynamic/Gyk_1_2/Neroli%20aetheroleum.pdf

<http://www.illatfelho.hu/chanel-no5-eau-premiere-2117>

⁷² Parfüm'97-Illattárlat kétszáz képben, Geomédia Lap-és Könyvkiadó, borító

⁷³ Idézet: 100 legendás parfüm, Aréna Kiadó, Budapest, 2006, borító

⁷⁴ Idézet: 100 legendás parfüm, Aréna Kiadó, Budapest, 2006, borító

<http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/szag.html>
<http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/szag.html>
<http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/szag.html>
<http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/szag.html>
<http://www.lajkmagazin.hu>
http://www.naturanet.hu/kategoriak/Kornyezet_es_termeszeti/mi-az-ambra.html
<http://www.olvassbele.hu/index.php/koenyvismertek/122-patrick-sueskind-a-parfuem-egy-gyilkos-toertenete>
<http://www.origo.hu/techbazis/mobilnet/20090211-zolyomi-zsolt-parfumor-az-egyetlen-magyar-orr-interju.html>
http://www.parfumeroli.hu/parfum/introduction/amouage/lyric_woman_travel/
http://www.parfumeroli.hu/parfum-magazin/cikk/a_parfum_hasznalata/
http://www.prestigeproducts.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=141:gucci-flora-edp&catid=41:gucci&Itemid=113&lang=hu
<http://www.stylemagazin.hu/hir/illatmustra-chanel-no-19-poudre/806/>
http://www.webbeteg.hu/cikkek/szexuális_élet/1466/feromonok-orrunknál-fogva-vezetnek
www.creedboutique.com

Tantermi előadás:

Dr. CSÁKI Gabriella Kozmetológia előadása, Semmelweis Egyetem 2011. november 30.